

Sed quid. Certe ad ipsam facta est vox celitus eam asserens exaudis-
tam. Hanc igitur in agone tuo inuoca. s; sup omnia reginā virginū.
de qua sic ait pater clareuallis. Ille solus o virgo beata tuas laus
des sileat. qui te fideliter inuocatā sensit vnq; i suis necessitatib; s;
bi defuisse. et qd mirū si inuocata adest. q; etiā non vocata p̄sto est.
Audi rursus eundē patrē. Si inq; criminum imanitate turbaris. si
cōscientie feditate ofusus. si iudicij hōrore perterritus. si baratro
desperationis absorptus. mariā cogita. mariā inuoca. non recedat
a corde. nō recedat ab ore. nam ipsam cogitans non erras. ipsam ro-
gans non desperas. Hec ille pater. Hijs itaq; p̄cellentib; aduoca-
tis maria. s. et katherina deuote inuocatis. poterit anima tua in por-
ta exitus sui a corpore inimicis suis siquē senserit aduersantem auda-
citer insultare. quemadmodum docet pater clareuallis qui sic dicit
Felix anima que fiducialiter sic loquitur inimicis suis i porta. qui d
hic alias. cruenta bestia. nihil in me funeste repies.

Explicit liber decimustertius de cōsolatione theologie. **Incipit**
decimusquartus continens cōsolationū remedia contra turbatiua que
opponuntur bone ipsius anime dispositioni seu additioni. **Capitulum**
primū continens cōsolationes sup ingenij duricia et obrusitate.

Quartodecimo post p̄missa decem tristibus ad princia-
palem dominam cōsolatricem supradictam acceden-
tibus primo omnium vnq; ex eis cōquestus est de inge-
nij sui duricia. Cui illa p̄tinus de suis puellis cōso-
lationis grātia tres adiunxit.

II. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. O amice de duricia ingenij nō debes mul-
tum turbari. Vis scire quare. Ecce cuius finis bonus. ipm quo
q; bonū esse affirmat. ad finē igitur spectandū est. Sed quid. Pro-
fecto ubi donū scientie cuius vsus negligit. plagam dei est occa-
sio. quippe seru; sciens voluntatē dñi sui et nō fatiens plagis va-
pulabit multis. ibi cum sciēdi desiderio tarditas atq; labor p̄ cōse-
quens scientiā acquirēdi finē meretur maioris p̄mij. Audi illā **psi-**
derum. Quidā inquit dei iudicio donū scientie. quia negligit acci-
piunt ut durius de rebus creditis puniatur. tardiores aut̄ ideo qd
scire cupiūt difficulter iueniūt. ut p̄ maxio exercitio laboris. maxi-
mum premiū habeāt retributionis. Audi quoq; et **Gregoriū.** idcirco
eo desidiosus ingeniu sepe accipit ut de negligētia iustu; puniatur.
quia quod sine labore assequi potuit scire cōtēnit. et ideo nōnunq;
studiosus tarditate intelligētie p̄micitur. ut eo maiora p̄mia retribu-
tionis iueniat. quo magis in studio inuētione elaborat. Nihil era-
go est in terra sine causa. quando et studioso tarditas ad premiū
proficit. et desidioso velocitas ad supplicium crescit.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **A**duertas karissime pro tua consolatione quod ingeniosi habent in capacitate. hoc habet hii qui duri sunt in tenacitate. **V**is hoc exemplo scire. **E**cce aqua figurā quā p̄ imp̄ssione cito capit. eque cito p̄dit. ferrū aut̄ p̄e duricia. aut cera dura figure imp̄ssione difficulter capit. captā aut̄ seu receptā facile nō amittit. **S**ed quid? **P**rofecto multo melius est hoiem hoc qd̄ legitur vel docetur difficulter capere. et captā firmiter retinere. q̄ leuiter capere. et que capiunt̄ citius p̄dere. **H**uic nimis concordat illud poeticum. **N**on minor est virtus q̄m querere parta tueri. sed supple maioris est virtus.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. **O** carissime si durus es. defectus remediabilis est. **Q**uibus inquis modis? **C**erte labore et orōne. **V**is scire q̄ labore? **A**ccēdas illud poeticū. **L**abor improbus omnia vincit. puta si durū tuū ingeniū. laborioso et frequēti exercitō. stiloq̄ acuti studij exaretur. **N**imis sicut dicit insignis boeti⁹. **D**iligētia cuiuslibet opis obtusitas p̄mollet. **V**is scire q̄ etiā et forte plus oratione. **E**cce viam sciendi p̄ orōnem p̄uam nedū viri catholici. **S**ed gentiles etiā et iudei apprehendisse noscuntur. et ut de plurimis paucos exprimā. cōstat legenti platonē illū in chimeo qui vir gentilis erat. q̄ ip̄e quidē iudicabat q̄ omnē actionē p̄cedere deberet oratio. et tunc maxime q̄n aliquid magnū v̄l ambiguū est tractandum. et nihilominus q̄ in omnibus siue maximis. siue minimis diuinū auxiliū debet implorari. **M**agis autē digne vir catholicus p̄fatus. s. boetius inducto ad hoc platone eandē sciēdi viā apprehendit sic dicens. cum v̄ti in chimeo platoni n̄ro placuit in minimis quoq̄ rebus diuinum p̄sidiū debeat implorari. inuocandū rex om̄i p̄zem. quo p̄termissio nullum rite fundat̄ exordiū. **h**ec boeti⁹ cuius ob hoc in metro talis sequitur dei patris inuocatio. **D**a pater augustā mētis cōscendere sedem. **D**a fontē lustrare boni. **D**a luce repta. **I**nte aspicias os aīmi defigere visus. **D**iscite terrene nebulas et pondera molis atq̄ tuo splendore mica. **I**udeus quoq̄ ille philo doctissimus eandem apprehendit sciēdi viā postmodū p̄ ecclesiā visitatā. **D**eus inq̄ p̄m meorū da mihi sediū tuarū assistricē sapientiā. mitte illā de celis a sede magnitudinis tue. ut mecum sit. et mecum laboret. ut sciā quid acceptū sit apud te. **D**eniq̄ eandē viam tenuit noster aquinensis. **N**am ut de ip̄o legitur. quotiēs disputare. legere. scribere. vel dictare voluit. p̄ri⁹ ad orōis secretū accessit. et inde surgēs. inuenibat sic in p̄mptu qd̄ scriberet vel dictaret. ut q̄si in lib̄o aliquo didicisset. **N**am ut socio suo secreto reuelauit. et secretū q̄diu vixit seruari voluit. scientiā suā non tam hūano ingenio et studio. q̄ orōnis subffragio diuinitus impetrauit. **Q**uid plura? **N**ōne et euāgelista iohes. qui prius euāgelij fluentia de ip̄o sacri p̄toris fonte

potauit. nihilominus tandē scripturus euangeliū vt concederetur
ei digna scribere dñm ꝑcabatur. et trium ob hoc dieꝝ ieiuniū indi-
cebat. Et quid miri. Nam et hugo ille regularis similē tradens sen-
tentiā. Non inquit cōfidat ꝑdicatoꝝ vel auditoꝝ verbi diuini de
acumie igenij. de subtilitate scrutiniij. de sedulitate studij. sꝫ magis
cōfidat de boitate dei. de pietate oraculi. de hūilitate cordis tūmi.

Capitulū secundū dñnes consolatioēs sup defectu memorie.

Secundo post ꝑmissa ad ꝑdictam dñam cōsolatricē accessit
et alius tristis et ei de defectu sue memorie est cōquestus
Cui illa tres de suis puellis cōsolationis grā deputauit.

¶ I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. O amice nō turberis de defectu memorie
Mempe si lacā haberes memoriā. magis restrictā ꝑsertim quo
ad res ignobiles deberes optare. teqꝫ ad pauca et nobilioꝝa redu-
cere. Quis em̄ sane mētis scriniū aureū accomodaret rebꝫ ignobi-
lioribus in eo reponēdis. puta luto vl stercoꝝibus. Nullꝫ inquit
Sed quid. Certe scrinium hūane memorie auro est nobilius. et rece-
ptiuum sapientie que ꝑciosioꝝ est auro et om̄i lapide ꝑcioso. omne
em̄ aurum in compatione illiꝫ harena est exigua. et tanqꝫ lutū esti-
mabitur argentū in cōspectu illius. nec compabo illi lapidē ꝑciosū
Restringas ergo memoriā tuā. et reserues dictū scriniū sapientie in-
create in te collocāde. cetera aut ꝑsertim harene et luto compata
et que paulus reputabat velut stercoꝝa. tuā memoriā nō occupent
tanqꝫ indigna in ea cōseruari. dicas potius cū psalmista. memor fui
dei et delectatus sum. Hic possideat cor tuū. Sis ꝑpter grām cōse-
quendā. vt alter thobias memor dñi in toto corde tuo. an nō pote-
rit solus cor tuū totū memoriter occupare. Doterit utiqꝫ. Non cur-
res igitur si se non ingerāt rane et ciniphes. id est scientiole his re-
bus compabiles. habeas deum in toto corde tuo. et in tota mente
tua a meminisse dicta. eo mō quo petit ecclesia solū deū pura men-
te sectari. Non turberis erga plurima in tua memoria reponenda.
non turberis inqꝫ sicut marcha. Doꝝro vnū est necessariū. Maria op-
timam partē elegit. s. solū dñm suum. De quo hugo ille regularis
loquēs aime. Vnum inquit agnosce. vnū dilige. vnū sequere. vnū
apphēde. vnum posside. Gaude si memoria tua sit sicut esse debet.
intelligētia tua sicut et volūtas tua. vnū agnosce inquit ille. s. in-
telligētia mediāte. vnū dilige. s. mediāte volūtate. et vnū posside
sꝫ in scrinio vel archa archane memorie. queāmodū etiā ꝑ intel-
lectum suadet paulus. Non plus sape qꝫ oportet sape. sꝫ sape ad so-
brietatē. Sed et magis se restringens seu determinans sic dicebat.
Non iudicauī scire me aliquid inter vos nisi xꝑm ihm. et hunc cru-
cifixum. Nos tñ addamꝫ et matrē eius dicēte angelo. Accipe pue-
rum et matrem eius. quippe de illa canimus. qꝫ assumpta in celum.

sui memoriam immemor nequaquam existat. Sane huius additio seu ad memoriam admissio. non est premissis contraria nec superflua. sicut nec alia una cum ipsa ad christum ordinata. presertim necessaria et utilia. quia ubi unum propter alterum. utrobique tamen unum est. Sed si memoria tua tanquam infirma non capit superflua. nulla de hoc sit tibi cura undecumque hoc proueniat. siue natura. siue etate. siue infirmitate. Quod si pro hoc fortassis delirare iudicaris. bene tecum agitur. Nam delirus senex. a statibus et officiis admodum ipsi a me periculosus facile supportatur.

III. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. Audiui nunc sororem meam quod ad unum tantam memoriam tuam accomodes exortantem. et certe ad hoc te multum promouet. si tua memoria ad multa non sufficit memoriter capienda. imo ipsa multorum amputatio iuxta illud sapientis patris consilium. Eili ne in multis sint actus tui. mentem tuam eleuat ad dictum unum. et omnium summum memoriter retinendum. Audi gregoriij pape egregium exemplum supra per neptem meam recitatum. Quo inquit extra se spargi propter disciplinam mens non potest. eo super se intendere per perfectum amplius potest. quia et in altum crescere arbor cogitur. que per ramos distendi prohibetur. ut cum riuos fontis obstruimus. flueta surgere ad superiora reuocamus. Dices forte contemneris de dei memoria per alios multis. sed quid determinabit me ad unum cum exclusionem multorum? Certe hoc te determinabit. quod ut promisit soror mea unum est necessarium. quod etiam est per omnibus delectationis carmen. Dicente psalmista anthomatice. Memor fui dei et delectatus sum. nec hoc mediocriter. sed usque ad proprii spiritus in exercitio contemplationis salutarem defectum. delectatus sum inquit et exercitatus sum. et defecit spiritus meus. Nouitque illud unum si cordi impressum habeatur. non multorum tamen. sed uices supplere omnium. hinc enim de ipso in figura dicit scriptura. Omnia simul in te uno habentes. Denique uocatum est nomen eius admirabilis. deus. fortis. tanquam eius qui propter mirabilia que fecit fortis est. ad intimandum se per ceteris hominum memorijs. quippe secundum philosophicam traditionem et experientiam. quanto aliqua sunt magis mirabilia. tanto sunt etiam magis memorabilia. Hinc deo loquens psalmista. Memor inquit ero ab initio mirabilium tuorum.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. Erater carissime de labilitate memorie tue non turberis. Nam defectus iste remediabilis est multis modis. quibus in quies. certe nodo cinguli. manu cruce. vel alio signo in margine libri. ammonitione serui uxoris vel socii arte scribendi. arte tradita in rethorica tullij. ne dicam arte quecumque illicita vel superstitiosa que absit ab usu boni uiri. Licito autem usu remediandi cesso. non solum defectus fortis memorie est remediabilis. sed est etiam contra errores sepe valde utilis. ualet enim contra accidentia bone memorie. cui inter alia accidit presumptio qua uiri bene memores suis memorijs initeres presumunt. absque hoc quod libros respiciant in casibus multotiens periculosis

requisiti. dare responsa quibus ipsos cōsultantes ducūt in errores. presumunt quoq; scribendi libros. allegare falsas licet a se opinatas auctoritates. **E**contra autē recognoscētes se esse labilis memorie libros in hōi diligētius respiciūt. nec indigeste allegare vel proferre presumūt. ne iuxta dictū arestotilis modicus error in principio. maximus sit in fine.

Capitulum tertium continens solationes sup stulticia ac sup demencia habente lucida interualla.

Qercio post pmissa ad dñam solatricē antedictam accesserunt duo tristes. quorū vnus de stulticia. alter de interpolata demencia est conquestus. quibus illa ad solandū eos de suis puellis quatuor assignauit.

C. I. CONSIDERATIO.

Prima puella ad primū tristem sic ait. **O** homo qui de stulticia quereris. vel stultus es in veritate. vel solū mundi reputatōe. **S**i stultus es in veritate. de stulticia non turbaris. nec sup stulticia remedio indiges solationis. eo q; te sapientē esse arbitraris iuxta puerbiū salomonis. **S**apientior inquit sibi piger videtur septē viris loquētibus sentētiās. vbi dicit ordinarius apparatus. sapientior sibi videtur stultus septē viris septiformi grā imbutis. qui loquūtur sententias sacre scripture. **I**mmo in cōm stultus se reputat sapientem. q; itidē dicit salomō. **S**tultus cum insipiēs sit. omēs stultos estimat. **P**orro si stultus es solum mundanorū hoim estimatione. sit hoc tibi pro maxima solatione qd. s. ex hoc sequit. q; nō sis veraciter stultus. sed sapiēs apud deum. **S**i vero nihilomin⁹ ppter stulticiā apud mūdianos estimatā te manet tristitia. **H**ecce te poterit consideratio solari. q; s. gaudē habes magis q; si polleres tota sapiētia mūdiali. utpote q; gaudere habes de aliquo meliori. **Q**uid inquires est illud. **E**cce mundialis sapiētia inflat et extollit. s; stulticia in te tm̄ estimata te hūilando depimit. et iflationē siqua iness; tollit. p;ferim si frequēter estimet. tūc em̄ frequēter humiliat. frequēs autē hūiliatio via est ad virtutem hūilitatis. sicut lectio ad scientiā s;mpatrē clareuallis. **S**; qd. **C**erte virtus hūilitatis. imo gradus vnus illi⁹ virtutis pstantior est qm̄ tota sapiētia mūdialis. quippe illa est vera stulticia apud deū. q; igitur illa stulticie tue tm̄ estimate nō sit p̄ligēda. s; magis econuerso **D**ocet paul⁹ vas electionis. q; inquit stulta sunt mundi elegit deus. ut ofundat fortia. **D**e sapientia nūc mundana affirmat contrariū. **S**apientia inquit huius mundi stulticia est apud deū. scriptū est em̄. aprenhēdā sapientes in astutia eorū. **E**t iterū dicit. dñs nouit cogitationes sapientiū quoniam vane sūt. **I**tidē quoq; dicit. p̄dam sapiētia sapientiū. et prudentiā prudentiū reproboabo. nōne stultā fecit deus sapiētia hui⁹ mūdiana q; nō cognouit mund⁹ p sapiētia deū. placuit deo p stulticiā p̄dicatōes saluos facere credentes. **C. II. CONSIDERATIO.**

Secunda puella sic ait. **O** frater nōne iam p̄ sororem meam didicisti q̄ sapientia seu prudentia mundialis inflat et extollit? stulticia aut̄ seu imprudentia mūdiali prudentie opposita humiliat et dep̄imit? **S**ed que sit horū differētia. si vis scire. videas in quo. aut quō prudentia mundialis extollat. **E**cce experientia docet q̄ reputari facit. honorari facit. in negociationib⁹ lucrari facit. in auro et argento diuites facit. in mundo dñari facit. plurimos p̄latos facit. nōnullos reges cōstituit. et hos et alios ea p̄ditos multum timeri facit. **S**ed hec quid sunt inter tātos. id est inter stultos minus reputatos? sed apud prudentes seculi humiliatos et dep̄ssos: non aut̄ dixerim inter tantos s̄m q̄ntitatē discretā. pro q̄nto stultorum infinitus est numer⁹. s̄ inter tātos dixi. id est inter tā magnos p̄pter humiliationem que stulticiā sequitur in virtute hūilitatis factos. **H**ec quippe hūilitas licet in exteriori appētia sit mime quā utatis: tñ in existētia est maxime virtutis. quap̄pter magnos cōstituit ip̄os mundi stultos. **I**p̄ius em̄ virtus sua magnitudine d̄pabulum vincit. et pompas insidiarū et laqueorū eius. quēadmodū habitata visione q̄ totus mundus d̄paboli laqueis esset plenus. et que sic quis posset eos euadere. resp̄sum est diuinitus q̄ humilitas. **V**n̄ s̄m scripturā stultos deus elegit. elegit inq̄ eos ad statū altissimum celestis beatitudinis. nam et ip̄so deo teste. qui se humiliat exaltabitur. et sublimis erit valde. ut qui hic fuit in ymis valde. in celo sit sublimis. ubi potissime illa scriptura de deo loquēs verificatur. ponit humilem in sublimi.

III. CONSIDERACIO.

Tercia puella sic ait. **O** frater de stulticia saltē illa que prudentie carnis opponit̄. seu multe astucie que abusiue sapiētia vel prudentia a nōnullis appellat̄ nequaquā turberis: ob hāc em̄ apud deum et homines meliōrē sortē sperare poteris. hoc videtur salomon sapientissim⁹ inuisse. **V**idisti inquit hōiem sapiētē sibi videri. magis illo spem habebit stultus. s̄. sibi s̄m glosulā. utpote q̄ nō innititur sue prudentie tanq̄ astutus. et super se reflexus. nōne em̄ iste meliōris spei debet esse apud deū. q̄m si sibi inesset que ei opponit̄ prudentia carnis. certe sic. dicēte paulo. **P**rudentia carnis mors est. prudentia aut̄ spūs vita et pax. que. s̄. stultum h̄mōi sapiētē efficit ut paulus inuit. **S**iquis inquit inter vos videtur sapiēs esse in hoc seculo. stultus fiat ut sit sapiens. **P**orro si vis scire q̄ etiam stulticia ista q̄ multe astucie opponit̄ hōiem cui inest in maiori spe cōstituat etiā apud hōies. q̄ si multū sapiēs videret̄. **A**udi salomonem. **A**gnoui inquit q̄ in multa sapiētia multa sit indignatio. **N**epe qui sibi sapiens videt̄ tanq̄ astutus innitēs prudentie sue sup̄ se reflexus. is alijs indignat̄ tanq̄ inuidus et supbus. s̄ et alij plurimi ei indignātur. timētes eius astuciā et deceptiones. et ei⁹ detestantur inuēctōnes ip̄sos impediētes. quo fit ut spe quā habet ad

magnas promotiones frequētius frustratur. qm si foret simplex et
rectus. et tanq̄ sibi stultus non innitēs prudentie sue. nec quererz
que sua sunt sup se reflexus.

LIII. CONSIDERATIO.

Quarta puella ad hominē ppter dementiā q̄ p tempe patit̄ cō-
tristatū sic ait. **O** dilecte hoc te d̄solet̄. q̄ mala que te d̄tingit
tpe dementie ppetrare tibi minime imputātur. **V**is hoc scire. **A**udi
venerandū antistitem **Ambrosiū**. cuius dictū in decretorū volumi-
ne recitat̄. **N**e q̄ inquit si p furore aliquis innocentē pimat obnox-
us mortis est. quin etiā diuini legis oraculo. **S**iquis p impudenti-
am intulerit necem. accipit impunitatis spem et refugij facultatem
vt possit euadere. **A**udi quoq̄ et magnū p̄em **Augustinū** in vene-
rabili decretorū volumie inductū. **A**liquos inq̄t scimus subito de-
mentes factos. ferro. fuste. lapidibus. morsib⁹ multis nocuisse. quos-
dam etiā occidisse. captos autē industria et iudicijs oblatos mime-
reos factos. eo q̄ nō volūtate. s; impellēte vi nescio qua hec ges-
serint nescientes. quō em̄ reus d̄stituitur. qui nescit qd̄ fecerit. **N**ec
pater ille magnus. **D**eniq; status dementie humilē vel humiliozē
natus est reddere. et sic vel gradū addere. qui q̄nti sit p̄cij apud de-
um. hominis estimationem excedit.

¶ Capiculum quartum continēs d̄solationes sup carentia magne
l̄ature seu scientie.

Quarto post p̄missa ad dominam d̄solatricē accessit et ali⁹
tristis qui ei sup ignorantia siue sup l̄ature et scientie ca-
rentia grauiter est conquestus. **C**ui illa cōsolationis ḡtia
de suis puellis quinq; deputauit.

LI. CONSIDERATIO.

Prima puella ad p̄fatū tristem sic ait. **C**arissime nōne sepius au-
diuisti q̄ varius est euent⁹ belli. **V**n̄ qui magis p̄sumit de ha-
benda victoria. frequēti⁹ vincitur in pugna. **S**z ecce frater sūt qui
pugnāt ctra ignorantia. et cum multo studioz labore corp̄maz eui-
sceratione. et rez d̄sumptione. vix possūt ip̄am ignorantia supare et
fugare. **Q** si hac in pugna triūpho potiantur. et scientia acquisue-
rint. multo grauior et aie piculiosoz iminet eis pugna. s. ctra vanā
gloziā. q̄ sciētie maxime seculari sociat̄. habetq; sp̄m supbie cū sua
militia et malicia fortissimū adiutorē. **I**ta sane q̄ vix est aliq̄s adeo
constātis aīmi qui hoc ī p̄lio nō subcūbat. ppter qd̄ multi ctra hāc
sequelā sciētie possent optare tanq̄ rem min⁹ piculosam. q̄ in pozi
pugna qua ctra ignorantiaz pugnaverūt atq; p̄ualuerūt potius sub-
cubissent. **H**anc cōsiderationē capias ex traditione egregij patris
Gregozij. **M**ens inquit mea erudiri appetēs. vix supat ignorantiā
sed erudita grauius contra gloziam scientie.

LII. CONSIDERATIO.

Scda puella sic ait. **O** amice q̄to aīa maioz nobilioz et d̄licati-
oz ē corpe. tāto e⁹ ifirmital piculiosoz ē corp̄is ifirmitate. igit̄

inflatio vel tumor anime piculosior est inflatione seu corporis ea,
more, quare et causa inflationis huius vel occasio si non insit. **Hec**
materia tristitie minime debet esse. **Sed** quid? **Certe** magna latura
seu scientia cum scientia inflat, tumoris seu inflationis aime causa
seu occasio, ut in pluribus solet esse. **Tudi** **psidoru** qui hoc cōside-
rans, q̄nto inquit sunt maiora lature studia, tanto aimus arrogan-
tie fastu et inflatu maiore intumescit iactātia **Hec** ille quare sequi,
tur manifeste q̄ tristari nō debet quis de carētie magne lature seu
scientie.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. **O** frater qui se maiori p̄fectione p̄pter mi-
nozem p̄uiuat utiq; se fatuū esse p̄bat. **Sed** quid? **Profecto** qui
sibi sapientiā p̄pter seculariū scientiā studiū arrogāter attribuit:
ille a multo maiori p̄fectione quasi. s. infirmū habes mētis oculū.
a luce supne cogitationis, et a claritate veri lumis se excludit. **Au-**
di egregiā **Gregorij** sententiā sacre scripture exponētē methapho-
ram in venerabili decretorū volumie recitatā. **Albuginez** inqt ha-
bet in oculo, qui veritatis lucem videre nō sinitur, quia arrogātia
sapientie execat. pupilla nanq; oculi nigra videt, albuginē tole-
rans nihil videt, quia videlicet sensus humane cogitationis si stultū
peccatoremq; se intelligit, cognitionē intime claritatis apphēdit.
Si autē sibi candorem sapientie tribuit, a luce supne cogitationis se
excludit, et eo claritatez veri lumis nequaq; penetrat, quo se apud
se p̄ arrogantiā exaltat, sicut de quibusdā dicitur in eplā ad **Roma-**
nos, dicentes em̄ se esse sapiētes, stulti sunt. **Hec** pater ille. **Sed** q̄
ip̄e additionaliter p̄ponit alter inesse ponit. s. **psidorus** p̄ verba sua
clara prius p̄ sorore meam recitata quare sequitur. q̄ is qui ita fa-
cit, stultum se esse concludit.

III. CONSIDERATIO.

Quarta puella sic ait. **Nōne** consideras q̄ nō expedit homini a
creditorē plus mutuo recipere q̄ sit necesse. **Nempe** q̄ntum rece-
pit em̄ solet creditor tandem ab eo repetere, et si ḡue sit a creditore
mutuū obtinerre, vel p̄ mutuo supplicare: ḡuius est multo tantun-
dem ei reddere. **S; quid?** **Certe** in deo om̄s thesauri sapientie et sciē-
tie sunt absconditi, tanq; eius p̄prij et alijs de grā p̄ necessitate cōfi-
denter postulātibz mutuādi dicēte iacobo alphei. **Siquis** indiget
sapientia postulet a deo, qui dat om̄ibus affluēter. s. q̄ntum est ex se.
licet postulās otentari debeat si recipiat p̄ modo indigētie, nō em̄
gratis dicit, siquis indiget, nec ḡtis dixit paulus. **Nō** plus sape q̄
oportet sape, s; sape ad sobrietatē. **Si** em̄ homini multū credit, mē-
tum ab eo exigi, qd̄ nimiz, in hac materia satis exprimit venerād⁹
antistes **Ambrosius**. **Cui** inquit plus creditur, plus ab eo exigitur
sicut scriptū est, sciēti legē et nō facienti, grande peccatū est.

V. CONSIDERATIO.

Quinta puella sic ait. Quid est homo q̄ de hoc turbaris q̄ non
polles secularibus scientijs: tã a gētilib⁹ q̄ a catholicis dē:
ptui habitis. Ecce q̄ntum ad gramaticam dicit magnus pater **Au-**
gustinus. q̄ canonizatū reperitur. Indignū inquit vehemēter estimo
ut verba celestis oraculi alstringā sub regulis donati. Quantū ve-
ro ad rethoricā ex dictis venerabilē **jeronimi** in decretorū volumi-
ne inductis repio. q̄ sacra scriptura nec sub verborū venustate. nec
sub terminis philosophicis est p̄ferēda. **U**ltimū q̄ntum ad loycam
inuenio q̄ ille tullius locutor egregius de dyalectica loquēs. **Al-**
ienum inquit nō fuit. ut huius infantie garrulā disciplinā dētemne-
remus. **S**ed et gr̄osus origenes cyniphes et ranas quibus egiptij
p̄cussi sunt. varias dyalecticorū garrulitates et sophistica argumen-
ta intelligit. **U**n̄ et quidā doctoz ad frugē vite melioris se duertēs
ita dixit. **L**inquo coar raris: ḡcoruis vanaq̄ vana. **A**d loycā p̄go.
que mortis nō timet ergo. id est mortis dēclusionē. **V**erū q̄ntum
ad quadruuiū astrologiā et hmōi in antedicto volumie venerādū
p̄zem **Ambrosium** dixisse inuenio. **A**strologia et alia hmōi q̄ despe-
cta sunt. quia nihil valent ad salutē. s̄ mittūt in errozē. dum ex his
studēt curā anime nō h̄nt. qui vero x̄pm nouit. thesaurū sapiētie et
sciētie dei inuenit. quia nouit id qd̄ vtile est. de hac quoq̄ materia
cassiodrū loquentē inuenio **A**strologiā inquit sacrilegā sūma intē-
tione fugiam⁹. quā etiā nobiliū p̄hoz iudicia damnauerūt. **S**ed et
decretalis quedā ep̄la illā damnās. **Q**ui videt inquit i astrolabio.
duobus annis peniteat. **D**eniq̄ in canone. et **Rabanus** dixisse re-
peritur. **R**egimus de beato jeronimo q̄ cum legeret libz̄ cycerōis
ab angelo est correctus. eo q̄ vir xp̄ianus figmētis intenderet pa-
ganorū. **D**ostremo redeūdo ad gramaticā repio canones docētes.
q̄ ep̄i. vel p̄sbiteri. seu ministri si offēdunt in gramatica. vel barba-
rismis. aut soleocismis deum inuocāt. et verba que p̄ferūt nō intel-
ligunt. non sunt ideo a scolasticis despiciēdi nec deridendi. **U**nde
et magnus pater **Augustinus** sic dixisse refertur in decretis. **C**um
iste scit alia. et ille alia. et iste vtiliora. et ille minus vtilia. v̄l eti-
am noxia. quis non in eis que ille scit ei nō p̄ferat nescientē. **Q**uid
igitur tibi de istis. cum salua secundū hec mozum tuorū honestate
transire valeas sine istis. p̄feram cum in volumine sepe dicto dica-
tur in rubro. **I**n vanitate sensus et obscuritate ambulant. qui secu-
laribus disciplinis occupantur.

Capitulum quintū continēs d̄solationes hoīm qui se credūt vir-
tutibus carere. ac sup̄ difficili virtutū acquisitione.

Quinto post p̄missā ad dominā cōsolatricē accessit et alius
tristis sup̄ materia p̄missi capituli grauiter conquerendo.
Cui illa gr̄a d̄solationis de suis puellis tres adiunxit.

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. **O** homo si scires virtutis ppria non longe distaret a te solatio tibi necessaria sup virtutū carētia. **N**imirum sicut p̄sto esset consolatio sup auri carentia, ad quod habendū via homi patens esset, et ad quod ip̄m aux̄ quasi existens suiip̄sus nunci⁹ hoiem liberaliter inuitaret. Ita est p̄fecto q̄ et hoi credēti se carere virtutibus, p̄sto seu pp̄inqua est solatio. si attendat eius pp̄ria hijs similia que de auro sunt supposita. de quibus loquit̄ illustri **Seneca**. **N**ulli inquit p̄clusa est virtus. omnibus patz. om̄s admittit. om̄s inuitat. non eligit dñm. non cēsum. **N**udo hoiē contenta est.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **T**u amice quereris virtutib⁹ te carere. **V**ide q̄ bñ cōsideres: aut em̄ amas virtutes. aut nō amas. **S**i quidem non amas. ad quid tunc de earz d̄rictaris carētia? **S**i vero virtutes amas. **V**tqz illas amas que sunt. nō eris em̄ quō tibi amabile posset esse. igitur amas virtutes que existunt. et hic quidē v̄l in te. vel in alijs. si amas illas que in te existūt. quō igitur credis iux̄ tuā q̄relaz te virtutes nō h̄re? **S**ed si amas virtutes in alijs existētes. nec sic querela tua habz locū. **I**am em̄ quinceris virtutes te habere. illustri viro **Seneca** testimoniū phibēte. **E**cce quid dicit. **S**ci as inquit eum multis virtutibus abundare. qui alienas amat.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella difficultatē virtutes acquirendi iuxta p̄fati tr̄stus querelam attendēs. et cum eo vero vel falso supponēs sic ait. **D**e hac re amice quō se habeat. p̄ plures neptes meas sup̄ istructus fuisti. ubi et didicisti. q̄ libēs posses dicte difficultatis incōmodum tolerare p̄ maximo cōmodo cōsequēte in virtutū acquisitione et cōsumatione. **E**andē quoqz viā et hic apprehende. et pro incōmodo difficultatis. si q̄ fuerit p̄ter utilitates ibi deductas. seu ip̄az deductionis. alias hic vel easdem aliter deducēdas attende. **E**cce enim adeptis virtutib⁹ scias q̄ p̄ eas cōsequeris aie ornamētū. vulnera te aie medicamentū. a piculis munimentū. gr̄am hoim. eq̄nimitatē honorē et honestatē. generositatē opumā. societate regale. seu imperialē potestatē. **V**is scire q̄ cōsequeris p̄ virtutes aie ornamētū. **E**cce habet̄ in venerabili decretorū volumie. q̄ virtutes sunt q̄si p̄cture ad aie ornamētū. qz illa aia a deo depingitur. que habz virtutū gr̄am renitentē. **V**is scire q̄ p̄ virtutes cōsequeris aie vulnera medicamentū. **A**udi **Gregoriū** in ethicis suis. **Q**uid est inquit virtus nisi medicamentū. et quid est vitium nisi vulnus? **V**is scire q̄ p̄ virtutes cōsequeris a piculis munimentū. **E**cce dñs post passionem volēs discipulos exponere piculis anteq̄ virtute muniti essēt. dicebat eis. sedete in ciuitate. quousqz iduami v̄tute ex alto. **C**ōcor dat aut̄ et **Seneca** virtutū amator. **N**ull⁹ inq̄t ēca foruita inexpugnabil̄ mur⁹ ē. inq̄ instruim⁹ si ps̄ illa tuta est. pulsari hō p̄t. capi n̄ p̄t. **V**is scire q̄ v̄tutib⁹ gr̄az hoim cōsequeris. **A**udi illustre **senecā**

Ad eo inquit gratiosa est virtus. ut in sicu sit malis pbare melioza.
Vis scire q virtutibus equanimitate desequeris. Audi magnu pzem
Augustinu. Virtus inquit est equalitas quedam vice. vndiqz conso
nans rationi. Sz hec pdicatio causalis est. nam eqlitate hmoi vir
tus causat. Nempe szm **Seneca.** animu reddit asperis. blandisqz iui
ctum. neutri se fortune submittentē. que nulla vis frāgat. que non
attollant fortuita. nec deprimant. Vis scire q p virtutes desequeris
honorē et honestatē. Ecce honestas dicit aliqs. eo q nihil habeat
turpitudinis. ut dicit psidorz. et subdit. Naz quid est honestas. nisi
honor ppetuus. et quasi honoris status. Vis scire q virtutibz de
quaris generositate. Audi illustrē **Seneca.** Quis est inquit genero
sus. ad virtutē a natura dpositus. Vis scire q virtutibz de
quaris optimā societate. Audi iterū **Seneca** illustrē. qui de viris similibus
in virtutū actibus et habitibus loquēs. Omnium inquit societatum
nulla pstantior est. nulla firmior est. q cum viri boni moribz siles.
familiaritate sunt diuncti. Postremo vis scire q virtutibz de
regalē seu imperialē potestate. Ecce dicitur quodā in libro de spū et
aima appellato. Virtus est habitus mentis bene institute. quod sa
ne dictū esse intelligas ad similitudinez regni. sicut em illud bene
institutū est si recte in eo dsulat. et recte impetur. et recte obedia
tur. Sic mens bn insti tuta est. cum ratio recte dsulit. volūtas recte
impat. et vires subiecte volūtati recte obediūt. Hanc bonā insticu
tionē virtus in mente facit. Ipa em rationē illuminat. et voluntatē
de seruitute vicioz ad impium sublimat. Audi illustrē **Senecam.**
Vis inquit honorē habere. magnū impium dabo tibi. impa tibi.

**Capitulū sextū dcinēs dsolationes sup stimulo carnis. et vniuer
saliter sup vicijs. et inclinatione ad peccandū. seu pnicate in malū.**

Sexto post pmissa ad dominam dsolatricē pnotatā accessit
et alius tristis de materia pmissi capituli dquerens tanq
de causa sue dsolationis. Ac illa cōsolationis gratia de
suis puellis quatuor ei adiunxit.

CI. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. O amice ea de quibus cōquereris non ab
horreas. facile em iste remediabilis est defectus tanq nature
non ingenicus nec infixus. Audi illustrē **Senecam** hec aperte
innuentē. Nulla inquit naturalia corporis et aimi vicia ponuntur.
quidquid infixum et ingenicū est. leuiter nō vincitur. Nec ille. qsi
dicat. arte possunt vicia leuiter vinci. Qua inquires arte. Certe arte
bone dsuetudis. Dices itez. est ne ars i dsuetudie. Est oino Hōne
em fabricādo fiūt fabri. et edificādo edificatores solēt fieri. scribē
diqz frequentia acquirit ars scribēdi. Sz et regla iuris ē. q oīs res
p qicūqz causas nasci. p easdē dissolui. sz dsuetudie viciū nascitur.

Quid ergo miri si etiā consuetudine supple detaria viciū dissoluatur seu vincatur. consuetudine. s. recte opandi qua virtus acquiritur que ut dicit magnus pater **Aug⁹**. Ars est recte viuēdi. qua quidē arte habita. cum ars ut aristoteles ille dicit. non deliberet simul habetur ars contra reliquias vitiōz si que sunt. seu contra stimulū carnis et punitates in malū facile triūphandi. hinc nanqz famosus ille socrates virtutē laudans. ut calcidius quidā de ipso narrat. dixit ipam esse. que res impossibiles ad possibilē redigeret facilitatem.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. Sororem meam audiuiſti aſſerentē qd vicia et punitas in malū. arte quadā leuiter ſupantur. Sed esto qd nō leuiter hoc ipm aſſerret plurimū. tunc em̄ exercitiū circa materiam virtutis. que eſſe diuoſcit^r circa bonū. et difficile coronā digne pze alijs mereretur. quippe punitas nature corrupte ad actus libidinosos si victa fuerit. coronat virgines: et pari pacto vniuerſaliter punitas in malum si vincat^r. vel portionem aliquā gaudij addit ad coronā. quā in celis expectamus. ſed nec coronat^r niſi qui legitime certauerit. **Sz** quid? Certe legitimo certamie ſit malū bonum **Audi** magnū pzem **Auguſtinū**. Bonū inquit eſt factū malū. dū male accipitur bonum. ſicut e conuerſo apoſtolo. Factum eſt malū bonum. cum bñ accipitur malū. ſ. cum ſtimulus ſathane paciēter portatur. tūc em̄ et nōnunq̄ portatur vtiliter gratia coopante. quē ad modū dictum eſt paulo voce redemptoris. ſufficit tibi gratia mea. ſed et pſalmiſta ait. in deo ſperavi. non timebo quid faciat mihi caro. Cuius carnis ſtimuli in hoc quidez manifeſte appet vtilitas. qd ipm paulū contra vitiū ſupbie cuſtodiuit. put ipemet nō erubuit cōfiteri. **Ne** inquit magnitudo reuelationum extollat me. **Datus** eſt mihi ſtimulus carnis angelus ſathane qui me colaphizat.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella ſic ait. O amice concupiſcētia que ſe carnis ſtimulo manifeſtat. forſitan idcirco te detriſtat. qz culpā times. **Sz** licet ſit bonarū menciū culpam recognoſcere ubi nō eſt culpa. tñ heccone recognitio circa carnis concupiſcētiaſi abſqz conſenſu habetur non eſt neceſſaria. **Audi** magnū pzem **Auguſtinū**. put in decretorū venerabili volumie recitat^r. **Si** inquit concupiſcētia. vñ inobediētia que adhuc in membris moribundis habitat. pter nre volūtatis legem quaſi ſua lege mouet^r. ſi abſqz culpa ē i corpe dormiētis. quāto magis abſqz culpa eſt in corpe non ſentientis.

III. CONSIDERATIO.

Quarta puella ſic ait. O dilecte dic queſo mihi. Nunquid nō libenter aſcenderes poſt xpm dilectū aime tue ad celeſtē paradylum. ad locū illum voluptatis et ineffabiliū gaudiorū? **Libenter** inquit. et vtiā cito poſſem aſcēdere. fac ergo tibi ſcalam p quā illo aſcendere valeas. facere inquit. ſz q̄ ex materia nōdum didici

Vis ergo scire qua ex materia. certe ex illa lignorum materia quorum in orto scientie tue plurima forsitan inuenies succreuisse. Audi magnū p̄em Augustinū mirabilē hāc materiā tibi indicantē. videri licet vitia tua et passiones. e quib⁹ arte quadā scalā tibi optimā fabricabis. Nepe de xp̄i loquēs ascēsiōe. **D**ost illū inquit quō possimus ascēdam⁹. et corde seq̄mur illū affectuq⁹ p̄ter. ascēdam⁹ autē. si vnusquisq⁹ n̄m vitia et passioēs subdere sibi studeat. ac sup̄ eas stare assuescat. et ex ip̄is sibi gradum ostreat quo possit ad sup̄iora conscēdere. eleuabūt nos si fuerint infra nos. de vitijs n̄is scalaz nobis facimus. si vitia calcemus. **Hec pater ille.**

¶ Capitulum septimum continens consolationes super iracundia seu passione ire.

Primo post p̄missa ad dñam consolatricē p̄memoratam accessit et alius tristis. et quererebatur se multū pati ratione iracūdie sue. siue ire. Cui illa ad cōsolandū eū de suis puellis tres deputauit.

¶ I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. O amice cur cōquereris de iracundia tua seu passiōe ire q̄ tibi satis est p̄ficua rōne h̄nde victorie. Nepe sicut si paulus stimulū sibi datū n̄ sensiss⁹. nō tam gloriozā victoriā q̄ nō mediocrē gaudij portioē ad coronā ip̄ius addidit habuisset. sic etiā si iracūdia seu ira q̄ tibi materia ē sp̄ualis exercitij careres. nec victoriā coronandā obtineres. **Nō** cures igit⁹ si p̄ iracūdiā. seu passiōe ire d̄tingat te moueri. sciēs te p̄ hoc si victor fueris ad coronam additamētū p̄moueri. **Nimirū** illa victoria nō solū est deo gr̄a. **h**aud dubiū s⁹ etiā in hoc mūdo a sanctis viris est magnifice d̄men data. **Audi** gl̄osum antistitē **Ambrosiū.** **D**reclax inquit est motum tempore d̄silio. nec minoris virtutis dicit⁹ colhibere iracundiā. indignationē d̄pescere. q̄ oino nō irasci. cū plerūq⁹ id leui⁹. istud fortius estimet⁹. **Audi** quoq⁹ et **casiodorū.** nec incassum. **Nam** melior est inquit qui vincit irā. q̄ qui capit ciuitatē. **Sz** esto q̄ passio q̄nq⁹ p̄ualeat nec vincat⁹. saltē hoc qd̄ inde fit eo minus imputat⁹. **Siqui** dem ex venerabili pat⁹ decretorū volumie q̄ quidq̄ calore iracūdie fit vel dicit⁹. nō est imputabile. nisi assit iteratio. v̄l p̄seuerātia.

¶ II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **S**cias o amice passiōe ire nedum q̄nq⁹ si p̄ualeat mereri veniā. vel quādoq⁹ si vincat⁹ esse p̄ficuā. **V**erum etiam in plurib⁹ esse casibus necessariam. p̄sertim si a p̄ueniente rōne imperat⁹. **Audi** **ioh̄em os aureū.** **S**i inqt ira nō fuerit. nec doctrina p̄ficit. nec iudicia stant. nec crimia cōpescūtur. **I**taq⁹ q̄ cū causa nō irascitur peccat. patiētia em̄ irrationabilis vitia seminat. negligentiaz nutrit. et nō solū malos. s⁹ etiā bonos ad malū inuitat. qui cū causa irascit⁹. nō fr̄i irascitur. s⁹ vitio. **Hec** ille **ioh̄anes.**

¶ III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. Scias rursus amice ad cōmendationē ire
q̄ sicut asserit thomas aquinensis. de p̄fectione aliquarū virtu-
tum est ira sicut fortitudinis. ut dicit̄ in tercio ethicon. **N**ec ille
qui etiam dicit. q̄ ira q̄nq̄ dicit̄ voluntas vindicādi aliq̄d malefi-
ciū. et sic ira nō est passio proprie loquēdo. nec est in irascibili. sed
in voluntate. et sic ira est in deo. et i beatis. et fuit in xp̄o. **A**lio mō
dicitur pprie ira passio quedā vis irascibilis. que cōtingit ex hoc. q̄
appetitus sensibilis tendit ad defensionē alicuius quod apprehen-
ditur contrariū voluto et desiderato. et siquidē fit ex ordine rationis
insurgens vel ordinata rōne. sic dicitur ira p̄ zelū. et sic fuit in xp̄o
Nec aquinēsis. qui rursus dicit. q̄ ira s̄m q̄ ē passio. nō opponitur
mansuetudini. sed est materia eius circa q̄. quia etiā mitis irascitur
q̄n oportet. **S** et ph̄us in suis moralibus dicit. Non irasci in qui-
bus oportet. insipientis est.

Capitulum octauū continens cōsolationes sup tristitia orta ex er-
ronea. seu nimis arca conscientia.

Octauo post p̄missa ad p̄dictā dñam cōsolatricem accessit
et alius tristis querēdo se habere erroneā et nimis artā
conscientiam. Cui illa compatiens tanq̄ spiritualē infir-
mitatem habenti nimis grauē. de suis puellis cōsolatio-
nis gratia duodecim deputauit.

C. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. O amice scias conscientiam dupliciter esse
erroneā. **P**rimo quidē eo q̄ nimis lata. **S**ecundo vero eo q̄ ni-
mis arca. **V**troq̄ etem modo a medio virtutis deuiatur. et erratur
in via mor̄. **V**erum si vis scire qui vel quales sint qui secundū pri-
mam errant conscientiam vel secundā. **P**rofecto primo modo erro-
neam habēt conscientiam hoies peccatores et mūdani. de quorū er-
rore **B**oeciana loquēs cōsolatrix. **O**m̄is inquit mortaliū cura quam
multipliciū studioꝝ lab or exercet. diuerso quidē calle procedit. s̄
ad vnū tm̄ beatitudinis finē nitit̄ puenire. et ad vey bonū natu-
ralis ducit intentio. et ab eodē multiplex error abducit. quippe si-
cut prius deducit. quidā mūdanoꝝ summā felicitatē cōstituūt in di-
uitijs. quidā in delicijs. quidā in dignitatib⁹ et honorib⁹. quidā
in alijs cōsimilib⁹. de quib⁹ om̄ibus dici p̄t cū psalmista. **D**ixi semp̄
hij errāt corde. **S** et salomō dicit i puerbjs. aīme dolose errāt in
peccatis hm̄i cōscientiā hntes erroneā. s̄. qui viā mor̄ faciūt sibi
latā que ducit ad p̄ditionē. similes sunt cuidam senī qui trāsire vo-
lens lignū trāsuersaliter positū sup ripā fecit ip̄m berillo median-
te latius q̄ esset appere. quiq̄ pedē suum ad partem illam posuit
quam arte sua apposuit. et sic in aquam cecidit. **P**orro qui secun-
do mō cōscientiā habēt erroneā. eo q̄ habēt nimis artā sunt illi fre-
quēter. q̄ de nouo ad deū sūt d̄uersi sp̄uales viri. vel quicūq̄ hoies

denoti, et cum hoc timorati, qui sunt illis similes qui per pontē sa-
tis latum hñe ire. quē tñ magus aliquis strictum eis ad similitudi-
nem fili vel calami facit apparere. qualis magus est dyabolus. qui
hoc moraliter solet facere. Desertim qñ viam mox per purius me-
dium respiciūt. s. stantibus eis in tali puritate q̄ nec p̄ toto mun-
do. nec pro vita sua deum vellēt offendere. s; via sufficienter lata
per mediū purius inspecta appere posset arcta. sicut econuerso via
arcta p̄ medium grossius. puta berillinū inspecta apperet magis la-
ta. Hic autē quia timorati sunt. verētur sicut job omnia opa sua. siue
interiora. siue exteriora. quorū conscientia erronea attēditur qñq; cir-
ca cogitationes interiores. rōne quaz timent se in peccatuz. vel in
delectationē malā cōsensisse. qñq; attenditur circa vota. qñq; circa
alia p̄missa. Desertim iuramēto firmata. qñq; circa cōfessiones ex vi
p̄cepti integre faciēdas. qñq; circa alia p̄cepta. qñq; vniuersaliter
circa facta p̄plexa. Quāuis vero s̄m p̄missa conscientia dici possit
dupliciter erronea. tñ de primo modo erronea. eo q̄ nimis lata. q̄
quidē cōtritione. cōfessione. et satisfactione curat. hoc in loco non tra-
ctabitur. sed tantūmodo de secunda que est nimis arcta. que si fors-
sitan te p̄turbat. cōsolationes requiras a sorozibus meis quarum dō-
cta subsequētur.

¶ II. CONSIDERATIO.

Secunda puella in genere cōsolans tristē p̄pter passionē cōsciē-
tie erronee p̄turbatū sic ait. O amice hoc te primo oim cōsole-
tur. q̄ conscientia erronea multū laudis habz. Nā q̄si nihil ē in ea de
malo culpe. s; solū error i intellectu. seu app̄hēsiua virtute. et mul-
tum de p̄fectione. s. timor et amor dei. Vñ nō sunt deridēdi talem
habentes infirmitatē. sed magis laudādi. utpote quos adeo v̄get
caritas. et timor dei filialis. q̄ pro toto mūdo nollent deū scienter
offendere peccato mortali. licet timor vehemēs deū offendēdi. et
dubitatio de agendis nōnullos h̄mōi intm̄ p̄turbet. q̄ lepram. v̄
morbū aliū grauissimū eligerēt. ut a tali essent infirmitate suppo-
ti. quib; ob hoc multū est cōpatiendū. suntq; grōse et benigne pra-
ctādi. quos nimis et hoc pōt cōsolari. q̄ sua infirmitas est curabilē.
q̄q; maximi viri hac infirmitate scrupulose cōsciētie visi sunt labo-
rassē. qui tandem curati fuerūt in toto. vel in parte. quorū q̄ plures
magni in sacra theologia doctores sunt effecti. ¶ Dices forte q̄s
aut q̄lis me curabit. aut solaminis medicamentū mihi p̄stabit hac
infirmitate laboranti. Profecto si ex defectu prouenit capitis. aut
melaccolice complexionis. exptum erit ad medium recurrendū. Si
vero ex causis alijs antedictis. loco medici cōfessor. aut cōsolari; pa-
tiēs l̄tatus et discretus requirat. qui si et ip̄e vel qñq; eadē labo-
rauit infirmitate. tūc ceteris partibus optimus est. et p̄e alijs requi-
rendus. Nimirum homo qui frequēter infirmitates patitur et me-
dicinis v̄ctur. etiam ip̄e quodāmodo medic; efficit. Dixi autē q̄

debet esse latus. ut conuenientes sciat discretionones cognoscere. et per eas ligamen soluere intricate conscientie. Ad quod etiā valet quod naturaliter sit discretus. quatenus partim per laturam. partim per discretionis industriā dictam habēti infirmitatē salubres quibus iuuare se possit regulas sciat dare. Dixi quoque quod consiliarius homini vel confessor patiens esse debet. et infirmati opatiens. scilicet non arguendo ipsum ruditer de nimis longa et intricata confessione. vel ipsum repellendo. vel sic dicendo. nihil est. fatuitas est. Nam per verba huiuscemodi infirmus mīme est adiutus. Quid ergo. Certe cum omni benignitate oportet ligamina soluere. et dare ei regulas oportunas.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella attendens errantē specialiter circa malas cogitationes sic ait. O carissime contemnas cogitationes homini. quare ratione times in peccatū mortale. vel in eius delectationē consensisse. si tamē non sint morose. nec cū deliberatione admisse. vel cum complacencia habite. que quis sint. tū incidūt tanquā musce in faciē hominis impingētes abigende. non tū hoc oportet nec expedit fieri spuendo. vel te manu cruce signando. aut caput mouēdo. vel alio tali signo. Sed quietus te habeas potius. atque te auertas ad aliquid boni cogitandū. precipue ad passionem christi. vel ad virginis gloriose laudes et beneficia quo demones fugare poteris. qui haud dubius homini ingerūt malas et imundas cogitationes. Has profecto quod contemnere valeas. nec esse scrupulosus si non sint morose. nec cū complacencia tibi veniāt. hoc discas exemplo. Quāuis enim publice excoicatus in ecclesia sepulto vel cimiterio. locus ille reconciliari indigeat. non tamen si excoicatus eundem locum subito solum pertrāseat absque mora.

III. CONSIDERATIO.

Quarta puella conscientiam attendens circa vota sic ait. O dilecte si erronea conscientia circa vota habita te perturbat. scias plura esse que circa hanc materiā conscientiam alleuiant. Primum quidem est quod secundum theologos. Votum est conceptio melioris propositi. animi deliberatione firmata. Sed quid. Certe propter primam definitionis huius particulā qua dicitur melioris propositi. non potest secundum thomam de aquino votū fieri de malo. nec de indifferenti. sed tantum de bono. et de tali bono ad quod quis alias non tenetur. Illud autem quod in aliquo euentu bonum est. et in aliquo malum. non obligat nisi pro euentu bono. non pro malo. facit ad hoc verbum psidori hoc consideratis. In malis inquit promissis rescinde fides. in turpi voto muta decretum. quod incaute vouisti non facias. impia est promissio que scelere impletur. Rursum propter secundā promissae definitionis particulā qua dicitur. animi deliberatione firmata. secundum doctores quicumque in angustijs subito et indeliberate aliquid vouent. non sunt obligati. Ad quod quidem facit quod licitū est alicui

69
venire contra factum suum propter angustiam temporis ad deliberan-
dum. prout nonnunquam legibus approbatur. Facit quoque ad idem quod li-
citur est alicui venire contra illud quod promisit feruore passionis.
prout decretorum in volumine reperitur. Ad vota igitur illa non tene-
ris que fecisti cum non eras compos tui. ratione grauis infirmita-
tis. vel turbationis. aut gaudij excellentis. Nec enim in tali gradu pos-
sunt esse. quo ratio hominis est ligata. ut ad deliberandum non sit po-
tes. Nempe sic dicit boetiana consolatrix. Nubibus atris occidita. nul-
lum fudere possunt sidera lumen. Tu quoque si vis lumine claro cer-
nere verum. tramite recto carpe callem. gaudia pelle. pelle timo-
rem. spemque fugato. Nec dolor assit. Nubila mens est vincitaque fre-
nis. hec ubi regnant. **S**ecundum quod in votis conscientiam tuam al-
leuiare poterit est quidem hoc. quod si non sint rationabilia. non teneris
ad ea. Mirum ex hoc venit quod secundum thomam aquinensem vo-
ta stulta. ut de non peccando caput in sabbato. et similia potius
sunt deridenda quam seruanda. et magnus ille barbarus Albertus ad
hoc addit. quod si etiam pro honore fiant sanctorum seruanda non sunt.
quia cum idolatria similitudinem quandam habent. Venit quoque et
aliud ex premissis. quod scilicet secundum thomam antedictum. Si carnis macera-
tio ex voto sit premissa. implenda est rationabiliter. ita ut natura non
grauetur. Sed quia in his que ad seipsum pertinent de facili homo fal-
litur. ideo talia vota congruentius secundum arbitrium superioris sunt
seruanda. vel pretermittenda. ita tamen quod si magnam grauamen immi-
neret. et non esset facultas. ad superiores recurrendi. non debet homo
votum obseruare. **T**ercium est quod in votis tuam alleuiare po-
terit conscientiam. quod secundum prefatum aquinensem. Quidquid votum
fiendum impediret. si preterea esset etiam voto facto obligationem aufert.
Vnde si aliquid possibile cum vouetur postea fiat impossibile. tolli-
tur obligatio. ut si quis diues vouerit edificare ecclesiam. quam post-
ea paupertate superueniente perficere non posset. non obligatur. Hoc
enim intelligendo quod si factus est omnino impotens. absolutus est a toto.
Si autem ex parte. ita quod totum perficere non potest. tunc remanet solum obliga-
tus ad id quod potest. et non ad aliud. Nec sicut doctor antedictum
Moenique quartum quod conscientiam alleuiat eius qui ex solo proposito
se reputat quasi ex voto obligatum. est hoc quidem. quod cum dicat aquinensis
ad votum tria necessaria requiruntur. Primo quidem deliberatio.
Secundo propositum. Tercio premissio in quo perficitur ratio voti.
Ex hoc inferitur quod solum propositum non habet obligare.

IV. CONSIDERATIO.

Quinta puella ad conscientiam attendens circa premissa sic ait. O ka-
rissime si erronea conscientia circa premissa presertim iuramento firma-
ta te detinet. hoc te poterit consolari. quod videlicet plura sunt premissa
sua homini que non obligant. Nempe si quis iurauerit aliquid quod pec-
catum est se facturum. etiam si sit tamen veniale. ad premissum hoc implendum

minime obligatur. Audi verbū psidōi prius inductum, et in vene-
rabili decretoꝝ volumie recitatum. In malis promissis rescinde fi-
dem zc. Hinc etem venerabilis quidā doctoz ait. Iusticia exigit vt
id qd iuratur sit licitū et honestū. s. q in se nō sit mortale vl' venia-
le peccatum. quando etiā iuratur aliquid indifferens, quod ex cir-
cumstantia posset esse veniale vel mortale, nō debet seruari, nec est
obligatorium iuramētū, illo casu vel circūstantia existente. Vnde
si quis iurauerit q nunq erit negociator, aut etiā miles, aut q nō
tenebit feudū ab isto dño, aut q nō seruiet isti vel illi, aut accipi-
et donum vel mutuū, non tenetur illud seruare, si aliter non possit
viuere nisi contra illud faciat, quia iam res venit ad illum casum,
de quo si cogitasset ab inicio, et iurasset de illo illicitū esset iuramē-
tum, et generaliter vbicunq aliquid iuratur faciendum, vel vitan-
dum, quod facere vel vitare esse mortale peccatuz, vel etiā veniale,
circūscripto iuramento, non est seruandū hmoi iuramentū, sed pōt
venire contra auctoritate ppria. ¶ Sane de his secundū thomam
aquinensem plenius potest dici, videlicet q quicūq iurat aliquid
se facturum, obligatur ad illud faciendū, nisi vergat in deteriozem
exitum. Vergit autem in deteriozem exitum dupliciter. Vno modo
quia ab ipō principio habet peiozem exitum, vel quia est secundū
se malum, sicut cum aliquis se iurat adulterium pacturum, in quo
casu peccat iurando, et peccat iuramentum implendo, siue quia est
maioris boni impeditiuū, puta cum aliquis iurat se non intraturz
religionem, vel q non fiat clericus, aut q non accipiet plationem
in casu in quo expedit eū accipere, et in hoc casu peccat quidē iurā-
do in quantum ponit obicem spiritui sancto, qui est boni propositi
inspirator, tamen si est melius bonuz aliquid ad quod nō tenetur,
non peccat iuramentū seruando, sed multo melius facit si non ser-
uet. Alio modo vergit in deteriozem exitum propter aliquid quod
de nouo emergit, quod fuit impeditatum, sicut patet in iuramen-
to herodis, qui iurauit puelle saltanti se daturum quod petisset,
hoc enim iuramentum poterat esse a principio licitum, intellecta
condicione, s. si peteret quod dare deceret, sed impletio iuramenti
fuit illicita. Hec aquinensis, Cuius dictis concordat doctoz pme-
moratus. Cum inquit due sint partes iniusticie, s. facere malum,
et declinare a bono, sicut iuramentū non obligat ad faciendū ma-
lum, ita non videtur q obliget ad declinandū a bono, cum nulla
sit utilitas talis iuramenti, quod dico propter obedientiam, ppter
quam et si non sit faciendum malum, est tamen dimittendum bo-
num, cuius dimissio opensatur cum bono humilitatis que seruatur
in obedientia. Preterea cum dominus consulit opa perfectionis,
contrarius quodāmodo sibi esset si oporteret q occasione iuramē-
ti abstineretur a talibus. Credo ergo sine preiudicio q iuramen-
tū vergit in peiozē exitum sex modis. Primo cum iuratur aliquid

quod est mortale in se. **S**ecundo eū iuratur quod est veniale in se. **T**ercio cum iuratur aliquod indifferēs, quod ex circūstantia effici-
tur veniale vel mortale. **Q**uarto cum iuramentū excludit opus pi-
etatis ex caritate faciendū. ut cū iurat aliquis q̄ nichil dabit isti
ex caritate. **Q**uinto cum excludit opus de genere bonorū. ut cum
quis iurat q̄ nunq̄ erit ep̄s. monachus, vel canonicus. vel q̄ nō ce-
lebrabit vsq̄ ad mensem. vel q̄ non ieiunabit pro deo. vel pro pec-
catis suis in pane et aqua nisi p̄cipiatur ei. vel q̄ non dicet psaltes-
rium. vel septem psalmos. vel q̄ nō iuuabit iustum in licitis et ho-
nestis vsq̄ ad certū tempus. **S**exto cum excludit opus indifferē-
tia intentione pro deo. aut p̄ primo faciendū. ut si quis iurat q̄ nō
nō loquatur martino. vel nō intrabit domū eius. vel nō coquet ad
furnū eius. vel nō moleat ad eius molēdinum. v̄ talia nō faciet ei.
vel q̄ non vendat ei rem pro minori p̄cio q̄m tali. vel q̄ non come-
det cum eo ad eandē mensam. **S**i aliquis iuret h̄mōi indifferēs. cre-
do q̄ p̄pter h̄mōi iuramentū nō debet declinare a talibus. si ea ve-
lit facere pia intentione. et p̄pter deū. et salutē aīe sue. et p̄pter tol-
lendū scandalū p̄xiimi. d̄tra q̄ sic iurauit. **I**n p̄mis aut trib⁹ modis
credo q̄ possit quilibet sic iurans auctoritate p̄pria venire d̄tra. **S**i
imponēda est ei penitētia de temerario iuramēto. **I**n reliquis trib⁹
q̄muis h̄mōi iuramenta non sint obligatoria. nec imponēda sit pe-
nitētia pro trāsgressione eorū tanq̄ pro mortali. nō expedit tamē
p̄pria auctoritate venire cōtra. nisi p̄pter v̄gentē necessitatem. tum
p̄pter reuerentiā sacramēti. tum p̄pter scandalū simpliciū. qui repu-
tant se incurrere piurium. et inde incurrunt in facilitatē labendi in
piuriū et detractionē. **V**n̄ petēda est absolutio a sup̄iore qui h̄mōi
iuramenta debet facile relaxare. vel potius ostendere sic iurantes
non fuisse obligatos. et imponere penitētiā de temerario iuramēto
Uteniq̄ ad horū pleniorē intellectū videndū est quē cōditiones
implicite intelligantur in iuramentis. **S**ciendū igitur secundū ve-
nerabilē d̄m̄ hosti. prout p̄ iura probat. q̄ in omī iuramēto intel-
liguntur iste cōditiones tacite. ut faciam hoc si deo placuerit. **I**tem
si pape placuerit. quia ei⁹ auctoritas videtur excepta. **I**tem si res in
eodem stutu p̄manserit. ut patet in eo qui gladiū sanus deposuit. et
illum furiosus repetit. nō teneor reddere etiam si iuravi. **I**tem si mihi
fidē seruaueris. nō seruati em̄ fidē nō est fides seruāda. **V**nde si nō
facias quod p̄misisti. non teneor. **I**tem si iuro tibi pecuniā reddere
ad certum tempus spe future numerationis. subauditur si pecuniā
numeraueris. **I**tem si iuro tibi aliquid soluere ad certū temp⁹. vel ad
certum diem. subauditur nisi iudex contra p̄cipiat. nam ius sup̄ioris
semp videtur exceptū. **I**tem si iuro tibi dare dotē. subauditur si nu-
ptie secute fuerint. **I**tem si iuro tibi tanq̄m regi vel ep̄o. te deposito
nō obligor. **I**dem videtur si iuras mihi tanq̄m ep̄s soluere pecuniā

q̄ post depositionē non remaneat obligatus. quod credo verum si in utilitatem ecclesie pecunia versa fuerit. **Item** si iuro stare māda- tis tuis pro offensa tibi vel tuis facta. subauditur nisi imoderatū quid p̄cipias iniustū. illicitū. impossibile. vel inhonestum. quia tali- bus parendū non est. unde si p̄cipias tale quid q̄ iuraturus nō fu- issem. si mandatū tale sciuissem non videoz obligatus. rediget̄ er- go hoc ad arbitriuz boni viri. **Item** subelligitur si facultas se ob- tulerit. alias nō imputabitur. excusat ergo hoiem necessitas. v̄ im- possibilitas. **Item** si iuras mihi reddere vinum. vel bladū. subaudi- tur eiusdem bonitatis. nō ergo vinū nouū pro veteri reddes. **Item** iuro tibi dare filiā meā. v̄ sorozē ī vxozē. id ē bona fide laborabo vt eam habeas. nec em̄ ad aliud obligoz. cum alienū factum p̄scise p̄mittere non possim. **Item** si alicui iuro solvere pecuniam vsqz ad certum diem. subauditur nisi per ip̄m fuerim absolutus. **Item** si alicui iuro fidelitatem. vel etiam q̄ contra ip̄m non sim. **Ad** hoc obli- goz ne procurem vt vitam vel membrū perdat. vel terram suā. **Doz** ro si me offendat. vel primiozes meos. defendere me potero v̄ tu- eri. quia primiozes videntur excepti esse. **Item** cum generalitas ob- scuritatē pariat. si aliquid generaliter iuro. non videoz cogitasse de his sup̄ quibus specialiter iuraturus non fuisset. et sic interpretan- dum est iuramentū s̄m intentionē iurantis. q̄n sine dolo iurat. sec̄d̄ antem est quando iurans adhibet. sed recipiens est sine dolo. **Hec** secundū hosti. **Addendus** ē aut̄ et alius casus secundū venerabilē **Raymundū**. **Si** debitor iuravit creditori se soluturū aliquid in cer- to termino. et impeditus non p̄t solvere. siquidē quando iurabat ab initō credebat p̄babiliter se posse solvere. non peierabat in hoc. et si postea fecit posse suum et nō potuit p̄soluere in certo termino non est piurus ex hoc. sed multo magis excusatur si misit pecuniā tempe debito. et illa in via casualiter est amissa.

VI. CONSIDERATIO.

Sexta puella tristem circa p̄cepta erroneum dephendens sic ad ip̄m ait. **O** amice si circa p̄cepta erronea cōsciētia te perturbat. remedia que sequuntur tam ex me q̄ meis ex sorozibus capienda. in toto vel in parte te poterunt consolari. **Primum** quidē ē ex me ca- piendum. q̄ si absolui vis a debito. in eadem fac materia notabili- ter ultra debitum. q̄ nimirum faciendo. sperare poteris firmiter te a debito absolutū. **Exemplū** accipe. teneris ex p̄cepto dieb̄ do- minicis et festiuis a seruilibus opibus abstinere. **Sed** quid. **Certe** si pluribus diebus in ebdomada. aut etiam regulariter a seruilib̄ vacare opibus osueuisti. p̄sertim vacādo deo. et orationibus intē- dendo. et casu te contingat in die festiuo quandā ob necessitatē ali- quid opari. dummodo hoc sine scandalo fiat notabili. te p̄pter hoc

grauari in conscientia non oportet. quēadmodum et si quis alicui
in quinque solidis teneretur. et per modum muneris viginti. centum.
vel mille marcas liberaliter ei daret. talis bene deberet supponere
quod de quinque solidis alias soluendis quittatus esset. **S**ed forsitan
in contrarium illud patris careuallis dictum allegabis. Ingratum est
spiritui sancto quidquid feceris. eo neglecto quod facere teneris.
Sed ad hoc facile patet responsio. Nam hoc dictum dicti patris locus
habet in monacho aliquid motu proprio faciente. et aliud sibi a pre-
lato iniunctum. de cuius intentione certus est negligente. presertim il-
lo quod motu facit proprio. hoc iniunctum quod negligit recōpensare
non valere. vel potest dici verum esse dictum patris clareuallis
sane obligatione et debito contra quā hypothese talia quies potest
facere et tam magna. quod de deo amico suo bene habet presumere. quod
hoc pacto modicum illud debitum ad quod erat obligatus non requi-
rat. et quod esse cessauerit obligatus. **A**d hoc nimirum suffragatur ex-
emplum de quibusdam antiquis patribus. de quibus habetur in flo-
ribus cassiani. in quodam hystoricali speculo recitatis. **V**bi quidem
tali premissa rubrica. quod ieiunia et alia homini pro loco et tempe seruā-
da sunt et moderanda. de quodam consequenter textualiter sic inferitur
Igitur cum diebus quinquagesime nostram cellulam visitassent. huius pau-
lulum confidentes cepimus percunctari. Cur apud eos tanta ob-
seruantia caueretur. ne quis totis diebus quinquagesime ieiunare
presumeret. **A**d hec ille. Oportet quidem nos consuetudinem maio-
rum custodire. etiam non percepta ratione. **V**erūtam quoniam cau-
sam huius rei vultis agnoscere. tempus est omni rei sub celo. tempus
plorandi. et tempus ridendi etc. principali autem bono ita nullum
oportet esse vacuum tempus. ut sine eo cuius esse non liceat. Itaque si
quis in fratris aduentu in quo christum debet humanitate reficere. vel
cum defecto et imbecillitas carnis reparatione virium esse perceptio-
ne deposcit. vel cum tempore festiuitatis escarum congruum votum indulget.
ieiuniorum rigidam obseruantiam indisrupte voluerit retinere. neces-
se est ut non tam religiosus. quam inconditus. atque irrationabilis habea-
tur. non enim precepta virtutum in quibus utique bonum est princi-
pale propter ieiunia sunt tenenda. sed potius ieiunia propter illa.
Talem igitur diffinitionem super ieiunij qualitate iugiter retinētes
id nobis congruum nouerimus. si in eo temperatio. si qualitas. si
mensura seruetur. nec ita ut in ipso spei nostre terminum defigamus.
sed ut per ipsum ad puritatem cordis et apostolicam caritatem perue-
nire possimus. nunquit autem ait possunt filij sponsi etc. **H**ec ver-
ba proprie tempus ostendunt. in quo post resurrectionem per quadra-
ginta dies domino cum discipulis epulante ieiunare illos quoti-
diane eius presentie gaudium non sinebat. **I**llas autem ieiuniorum vi-
ctimas quas nobis violenta viscerum conuulsione inconsiderate
extorquentes domino recte offerre nos credimus. **I**lle qui diligit

miseriordiã et iudicium execratur dicens. **Ego dominus diligens iudicium. et odio habens rapinam in holocausto.** **Nec ille qui post ista ut in predicto speculo traditur premissa hac rubrica. Q̄ perfectis non est lex posita quia cõmunia sup̄grediuntur precepta. sub iungit dicens. Oportet quadragesime lege qui iustus atq; perfectus est non tenetur exigui huius canonis subiectione contentus est. quẽ profecto illis qui per totũ anni spacium delicijs. vel negocijs secularibus implicantur ecclesiarũ principes statuerũt. ut hac legali quoãmodo necessitate constricti his saltem dieb; domino vacare cogentur. ac dierum vite sue quos totos quasi fructus quosdam fuerãt voraturi. vel decimas domino dedicarent. Ceterũ iusti quibus lex non est posita. qui spiritualibus officijs nõ exigua illã id est decimam partem. sed totum vite sue tempus impendunt. quia liberi sunt a decimarũ legalium functione. Idcirco si eos sup̄ueniens honesta et sancta necessitas coartauerit. audet stationẽ ieiunij absq; ulla disceptatione laxare. nõ em̄ decimarũ ab eis exiguitas mutuatur. qui omnia sua domino secum pariter obtulerunt. Quod profecto absq; summo fraudis reatu facere ille nõ poterit. qui nihil voluntarie offerens deo. inexcusabiliter soluere decimas suas legis necessitate compellitur. **Nec in dicto speculo ex florentis casiani qui collationes patrum compilauit. Nec his in contrariũ tertius articulus constitutionis ad nostrum. extra de hereticis in clementinis inducatur. Ille nimirum articulus est primo omnino erroneus. propter erronei articuli de impeccabilitate hominis implicationem. que quidem impeccabilitas nunq̄m in premissis implicatur. Secundo vero est erroneus. quia subiectionem obedientie circa precepta ecclesie vniuersaliter excludit. quãta spiritus libertas per premissa dicta nequaquã docetur. Nam et illa rubrica q̄ perfectis non est lex posita. quia cõmunia sup̄grediuntur precepta sane est intelligenda. queãdmodum et illud apostoli. Iusto non est lex posita. id est imposta tanq̄m onus. quia iustorum habitus interior inclinãt eos ad hoc idem ad quod lex. et ideo non est eis onerosa secundum thomam aquinensẽ. Secundum quem etiam secundo iustis non est lex posita. id est pro iustis. sed iniustis. que propter transgressionẽ est posita. id est ad transgressionẽs cohibendas. quasi dicat apostolus. si omnes essent iusti. nulla necessitas esset dandi legem. scz coactiuam contra vitia. quia ipsi sibiipsis essent lex. Illud vero verbum quadragesime lege. qui iustus atq; perfectus est non tenetur. sic est sane capiendum. quia non tenetur eam secundum litteram adeo rigide et onerosẽ obseruare. quo minus ipsam secundum virtutẽ epikeie interpretari valeat. et iuxta rubricam que premittitur pro loco et tempore. dummodo non est contra intentionem legislatoris seruare possit. et etiam moderare. per quod quidem non remouetur quin quantumcunq; iustus de legi cõmuni****

seruare teneatur precepta ecclesie sane intellecta secundum intentionem ecclesie precipientis. **C**stant ergo premissa ex patrum collationibus accepta. ad quorum approbationem multum confert quod de eisdem collationibus extracta. quidquid sit de alijs cassiani dictis per vincencium hystoriorographum una cum quampuluribus alijs flores noiantur cassiani. tanquam apperciandi iocundius. et fructuosius imitandi. quem admodum in decretis dicitur. vincencij opus laboriosum non spernimus. sed imitamur. quod quantum ad eiusdem operis seu collationum eandem fructuosam imitationem dictus hystoriorographus scribit in hec verba. **C**laruit vir illustris Iohannes heremita qui et cassianus gallicie presbiter ordinatus multa scripsit. et certe ipsius opuscula multa edificationem continent animarum. nec inter multa antiquorum opuscula quicquam ad spirituales perfectus atque perfectionis apicem tendenti utilius arbitror me legisse. Nam et beatus pater noster dominicus ut in eius vita legitur. librum illum qui collationes patrum inscribitur studiose legens. ac vigilanter intelligens. salutis in eo rimatus semitas. magnum in eo perfectionis apicem apprehendit. **E**xpremissis igitur patet quod quis absolui potest pro tempe a suo debito. per hoc quidem quod in eodem genere notabiliter facit ultra debitum. maxime in casu quo an illud paruum sit. vel non sit. debitum dubitatur.

VII. CONSIDERATIO.

Septima puella adhuc circa precepta erronee dubitantes. alijs volens remedijs consolari sic ait. **S**cias amice pro vno remedio quod in dubijs bonorum virosum vita. alijs esse debet viuendi regula. **E**st igitur respiciendum ad facta bonorum virosum et discretorum. et si plures tales. vel ut in pluribus casu tali eis occurrente. sic vel sic se habere inuenires. aut estimatione tua iudicares. tunc et tu similiter agere non formides. **D**ices forte in contrarium. tales viri et si bonam habeant conscientiam. non tamen scientiam circa illam materiam. vel econuerso habentes scientiam. non habent conscientiam. vel si scire quod utrumque haberent. forte sic non facerent. **S**ed respondeo. quoniam non est omnino certum probabile. tamen est et modicum dubium. quin simul scientiam habeant ac bonam conscientiam. et quin ita se haberent si casus tales eis occurrerent. tunc pro excusatione tua noueris esse satis si similiter feceris. **N**empe in moralibus. et circa humanos actus non est demonstratio requirenda. **S**iquis enim tam certam noticiam requireret non minus erraret. quam si in demonstratiuis scientijs de apologis aut argumentis thopicis. siue de persuasionibus rethoricis contentus esset. **R**ursum pro alio erronee dubitationis remedio scias quod in his que solum sunt mala. quia prohibita multum excusat vel in toto vel in tanto consuetudo. imo in talibus ex vi rationabilis consuetudinis. presertim si prescripta sit est contra ius scriptum

ad quod quis non obligatur secundū epikeie virtutem in lege pfe-
 cte libertatis interpretandū videtur non solum de absolute impossibi-
 bili. sed de eo etiā prout dicti doctores sonant verba q̄ vix est pos-
 sibile. utpote nimia habens difficultatē. aliter non appet quō pos-
 sit intelligi benedictum illud verbum xp̄i. Onus meum leue. Nam
 et ordinarius apparatus declarās illud impossibile de quo ad legis-
 peritos improperando xp̄s dixit. oneratis homines oneribus que
 portare non possunt. sic ait. Iugum leue repellitis. nec mirū. quod
 em̄ mulcum vel nimis est difficile. quomodo hoc dicitur leue. Cer-
 te non pp̄ie. nec etiam verificatur in hoīe deū citra perfectū gra-
 dum caritatis amante. q̄muis quantum ad gradū amoris potiores
 nōnulle auctoritates videantur contrarium sonare. Vnde et magis
 ex karoli impatoris perfecta deuotione. q̄ pro obligationis neces-
 sitate videt̄ illud dictū esse. licet vix ferendū ab illa sancta sede im-
 ponatur iugum cum feramus. et pia deuotione toleremus. Cui lre
 premittitur sic in rubro. tolerandum est iugum quod a sancta sede
 imponitur. licet importabile videatur. ¶ Demum per virtutē ep̄i-
 keie sic interpretis precepta. q̄ nec deus. nec iudex ecclesiasticus te
 incendit medianibus suis preceptis ad hoc q̄ sis fatuus obligare
 Vis hoc scire de deo. Argumentū accipe p̄ simile de votis ex diui-
 no p̄cepto deo reddendis. ad que tamen deo reddenda si sint stul-
 ta ut ex p̄missis patet. minime obligaris. Vis rursus scire propo-
 situm de preceptis. seu de statutis ecclesie. q̄ videlicet loco et tempe-
 non obligant. quib⁹ eorum obseruantia foret ridiculosa. Hoc p̄o-
 fecto scire poteris diuersis ex canonibus per notata illius magni
 innocenti j. qui dicitur lucerna iuris. Ratio autem potest nihilomi-
 nus assignari. Precepta enim ecclesie dantur ex caritate. quod sal-
 tem supponendum est et etiam p̄sumendū. Sed qd̄ ex caritate sta-
 tutū est. non debet secundū patrem clareuallis militare contra ca-
 ritatē. Sed quid. Profecto precepta ecclesie militarent contra ca-
 ritatem si obligarent ad sui obseruantiam in casibus quib⁹ ea obser-
 uando. fatuum te viri boni et discreti reputarent. et te etiam deri-
 dere possent.

IX. CONSIDERATIO.

Nona puella persone circa confessiones erronee existenti. et ob
 hoc tristitiam patienti compatiendo sic ait. Noli amice nimis
 um tristari. Sunt enim plura infirmitatis tue remedia quibus pote-
 ris consolari. Vnum quidem remediū est. q̄ q̄muis peccata confite-
 da plures habeant deforme circūstantias. de necessitate tamē nō
 sunt ille confitende. que non mutant species peccatorum. Secundū
 est. q̄ preceptū de confitendo peccata sua alteri p̄ncipalis est in-
 tentio. ut propter verecundiam peccata in futurum caueantur. Si
 quid igitur circa confessionem. vel modum confitendi nō. ratione

verecundie. sed solum causa erronee conscientie vitade omitteres. presertim de consilio boni viri et discreti. non esset tibi peccatum. etiam si esset tale in cuius obmissione alius non erroneus grauer peccaret. Verbi gratia. quilibet ab aliquo tempe non confessus et volens confiteri. tenetur prius suam discutere conscientiam. peccata sua recogitando. secundum tamen plus et minus. minus quidem si honestam ducit vitam. et frequentius confitetur. plus autem si ipse scilet rarius confiteri. quamuis autem iste minus sufficienter conscientiam suam discutiendo. et per consequens imperfectius confitendo peccaret. si tamen scrupulosus existens timet nimis per ipsam conscientiam erroneam inuolui. non arbitretur se peccare si planius confiteatur. presertim secundum regulas et consilia bonorum ac discretorum virorum. et ob hoc absteineat a scrupulosa. scilicet ea que sunt scripta conscientie sue discussione. Nimirum si homo scrupulosus deberet confiteri secundum ea omnia que de confessionibus sunt scripta. bene indigeret quod confessorum haberet in bursa. nec ipsum releuaret verbum illud prolatum diuinitus sicut fertur. auctor mundi non iudicat mundum. secundum summam raymundi. Sed quod talis scrupulosam sue conscientie discussionem valeat immo et debeat obmittere. huic ipsius Gregorij sententia egregio alludit testimonio. Sepe inquit dum nosmetipsos in conscientia plus iusto discutimus. de ipso discussionis studio indiscretius erramus. et mentis nostre acies quo plus iusto cernere nititur obscuratur. quia et qui importune solis radios aspicit. tenebre scit et inde nihil penitus videre compellitur unde tenebatur. Iustorum autem corda quia ad perfectum se examinare nequeunt. egre hoc exilium cecitatis ferunt. Unde in job. Tedet animam meam vice mee. tedet enim iustum viuere. quia in operando vitam non desinit querere. et tamen eiusdem vite meritum non valet inuenire. Sed est consolatio nostre calamitatis et nostre ignozate discussionis redacta ad animum iustum. et incomprehensibilis potentia conditoris. que etiam sine retributione non deserit. et discutiendum se iustorum iusticiam incomprehensibilitatis immensitate transcendit. Nec ille pater beatissimus. Quid ergo. profecto quamuis aliqui nitantur se coram deo per modum suum confitendi iustificare. tamen nullus presumat quod possit satisfacere diuine iusticie. Unde oportet nonnunquam presertim in casu scrupulositatis aliquid in humilitatis spiritu misericordie relinquere. et in domino fiducialiter sperare.

X. CONSIDERATIO.

Decima puella similiter sorori persone circa confessiones erronee copatiens sic ait. **O** amice scrupulose video ex vna parte non

confitendo totiens sicut alij diuersis ex causis times probabiliter
scandalū generari. Altera autē ex parte volendo totiens integritate
omnia de quibus habes conscientiam confiteri. ex modo tuo confi-
tendi scrupuloso. siue ex scrupuloso studio integre confitendi. tandē
vix aliquē habere vales confessorē. Quid ergo tibi ad hoc deducto
restat faciendū. Profecto videtur quod quodiu in te cause huiusmodi duraue-
rint. ratione quarum tantam in confitendo. et confessorē habēdo pa-
teris difficultatē. secure a tua frequenti confessione dubium et in-
tricatum modum confitendi. et peccata saltem dubia in quibus mō
et peccatis tua consilii scrupulositas confessorum attediatiua po-
teris amputare. et maxime vbi talia et talis modus confitendi scrupu-
losos et erroneos etiam ipsos possent facere confessores. hec sane
amputatio secundum plus et minus pro diuersa additione tam con-
fitentium. quam etiam confessorum. et secundum quod vinctio docuerit. et
bona fides patitur potest ut in pluribus salubriter fieri. dummodo
in confessione illa dicantur que plane dici possunt. nihilque preser-
tatione verecundie taceatur. **C**orro si huius rei rationem consi-
derare desideres claro in exemplo. Ecce posito quod aliquis dño ali-
cui soluere aliqua teneretur. et non sibi immediate sed tantummodo
mediantibus ipsius procuratoribus. vel ministris. ille debitor non
alio modo obligaretur ad soluendum nisi illo quo ministri cura-
rent ipsum debitum acceptare. vnde si de toto debito minuta ali-
qua recipere recusarent. Tunc quidē ex p̄pothesi. quod scilicet tantum
eis mediantibus soluendum esset sequeretur. quod debitor minuta illa
soluere minime teneretur. sed esset a soluendo quo ad illa simplici-
ter excusatus. Sic est autem in proposito. homo peccator est deo
obligatus ad soluendum quoddam debitum. et non nisi ministris
dei mediantibus. quod debitum est integra confessio peccatorum.
Vnde si cōmuniter ministri dei ab homine scrupuloso renuunt re-
cipere totum debitum. soluat talis homo mediantibus ministris
tantum de ipso debito quantum volunt recipere ab illo confiten-
te. qui de residuo per humilem recognitionem et contritionem deo
satisfaciat. et erit apud dominum excusatus. Nimirum ista talis ho-
minis excusatio in p̄missio casu non integro confitentis videtur
implicite tanquam pars in toto in cōmuni excusatione contineri. qua
quis a facienda confessione dicitur excusari. quando habere non
potest copiam confessoris. vel oportunitatem confitendi. quomodo
enim staret confessoris copia cum tanta sicut p̄mittitur con-
fessorum inopia. vel qualis est illa confitendi oportunitas. quan-
do ipse penitens ex scrupuloso modo suo et solito conatu integre
confitendi. ad hoc est deductus. quod non potest habere aliquem con-
fessorē. p̄sertim p̄doneum. vel nisi quandoque cum maxima diffi-
cultate. que nimirum difficultas videtur in iure impossibilitatē
equipollere. ut prius per sororem meam extitit declaratum

Sed et secundum leges illud dicimur posse. quod cōmode vel sine incōmodo possumus. et nō posse secundum canonū glosatores. qđ non cōmode possumus. Sane hec doctrina scrupuloso tradita ita ei valere intelligatur. q̄uis alteri forsitan nō valeret. sicut quādoq; tibus aliquis valet per accidens infirmis desperatis et eis conceditur. qui nullo modo sanis vel etiam infirmis alijs nō ita male dispositis esset dcedēdus.

¶ XI. CONSIDERATIO.

Undecima puella sic ait. O amice casus poss; esse quo ppter notabile scandalum vitandum. vel alias in casu necessitatis non posses cōfessionem obmittere. nec tamen habere posses aliquē confessorē quin scires eum esse vel sollicitatōrem ad malum. vel fragilem. et proum ad peccatum illud cōmittendū quod haberes cōfiteri. vel probabiliter eum estimares reuelatōrem cōfessionis. vel scires qđ peccatum confitendū contra ipsam cōmissum esset. vel qđ ex modo vel studio tuo integre confitendi. timeres ipsum reddere erroneum. vel qđ psonam aliam infamares grauitē apud eum. Quid ergo tibi restaret faciendū. Videtur omnino qđ in casibus huiusmodi posses vel peccatum tacere. vel peccati circūstantiam ex cuius confessione seu expressione pbabiliter notabile periculum tibi vel alteri iminere timeres. nec in hoc transgredere qđcunq; preceptum humanum vel diuinum. quod quidem patet. tum quia quantum ad hoc qđ confitens psonam aliam non infamet. dicit innocentius papa quintus. Si peccatum confitētis non potest sine alterius peccato notificari confessori. et per hoc iminet illi aliquod piculū. tunc non est confitendū. sed sufficit peccatum dicere sine hmōi circūstantia. ut si aliquis peccass; cum filia sua. dicat se incestū commisisse peccando cum cōsanguinea. et taceat de filia. tum quia vniuersalius loquens thomas aquinensis precepta inquit iuris positivi non se extendunt vltra intentionem precipientis. que est finis pcepti. Hec autem est caritas. sed malum potens euenire nequaquā comprehenditur in hmōi fine. seu in intentione pceptientis ecclesie. tum. quia secundū patrem clareuallis. quod ex caritate institutum est. non debet contra caritatē militare. Sed quid. Certe confessio. que diuino precepto. et ex caritate est instituta. cōtra caritatem militaret. si penitens teneretur integraliter confiteri. quādo ex hoc notabiliter piculū nō solū sibi. sed etiā confessori iminere timeret. tū quia quando preceptum vnum videtur p̄ma facie alteri contrarium. Cum tamen non sit vera contrarietas inter illa. tunc quidem vnum necessario est per alterū moderandum. ut taliter intelligatur vnum. qualiter p̄miserit reliquum. et propter hoc cum integra confessio omnium peccatorum in nōnullis p̄missis et alijs casib; ess; contra preceptum diuinū de dilectione pximi. Idcirco preceptum

de confessione facienda est secundū exigentiā precepti de dilectio-
ne proximi moderandū. et pro diuersitate casuū sane intelligendum.
ac secundū virtutē epikeie sic interpretandū. q̄ ex eius impletione
proximo non imineat graue periculū. Deniq̄ lucerna iuris. **Inno-**
centius papa quartus ad confirmationē fere oim̄ premissorū concī-
liale statutū confessionis p̄ceptuum exponens. et de necessitate pe-
nitentem v̄gente vniuersaliter loquēs. **In casu** inquit necessitatis
si non inueniat alium nisi illum quē ex causa recusat. si iustā causā
habet quare timet q̄ ex cōfessione sua posset piculum et graue pec-
catum et scandalum puenire. tunc eligat sine confessione mori soli
deo confiteatur. **Vel** dic melius q̄ confiteatur peccata in genere. s̄
non circūstantiam de qua posset malum puenire. **Ita** em̄ ordinabi-
liter ordinauit deus omnia opa sua. q̄ nunq̄m voluit aliquid mali
ex eis p̄uenire. **Hec ille innocentiū.**

CXII. CONSIDERATIO.

Quoddecima puella tristem ex p̄plexitate hominem atq̄ errone-
um attendens. eiq̄ opatiēs sic ait. **Houeri** frater venerandū
illum doctorem de p̄na forti **Raymundū** loquor in sua summa per
quēdam egregiū glosatorem appata de p̄plexitate taliter distinxis-
se. **Alia** est inquit iuris. alia facti. **Derplexitas** iuris est. cum ali-
quis circa id quod sibi occurrit faciendū inuenit diuersas autorita-
tes sibiinuicem oppugnantes. **Hec** p̄plexitas per contrariorū con-
cordiam est soluenda. **Nam** in iure nulla est cōtrarietas. glosa. nisi
si obrogata. sed sup̄ficialis tantum. **Derplexitas** facti est. cum dya-
bolus suggestionē suā mala. ut ait **Gregorius**. s̄. in moralibus ple-
rosq̄ ita peccare facit. quatenus si peccatum fortasse fugere appe-
tant. hoc sine aliquo peccati laqueo non euadant. **Quid** ergo faci-
endum? **Ecce** canon quidam respondet. **Duo** inquit mala omnino
sunt p̄cauenda. tamē si periculi necessitas vnum ex his p̄petrare
compulerit. id debem⁹ resoluerē. qd̄ minori nexu noscitur obligari:
q̄ autem leuius ex his quodue grauius sit pure rationis acumine
inuestigemus. etem̄ cum peierare compellimur. creatorem quidem
offendimus. sed tantūmoda nos maculam⁹. cum vero noxia p̄o-
missa complemus. et dei iussū contemnim⁹. et proximis impia cru-
delitate nocem⁹. et nosip̄os crudeliori mortis iaculis trucidam⁹.
Illic enim. s̄. in iuramento duplici culpāz telo p̄imimur hic. s̄. in
homicidio tripliciter iugulamur. **hec** canon ille. **Sed** et alter canō
materiam extendens. **Non** solum inquit in iurando. sed in omni qd̄
agitur hęc est moderatio sollicitius obseruanda. si in talē forte la-
psum versuti hostis inciderimus. insidijs ex quo sine aliquo peccā-
ti contagio surgere non possumus. illum potius euitādū aditum p̄-
eamus. quo minus periculi nos perpelluros esse cernim⁹. **Hec** ibi.

De hoc aut audi rursus **Gregozium** contra pplexitatē facti. et inuo-
lutionem dyaboli egregio consilio subuenientē. **Ad** destruendas
inquit behemoth verfacias subtiliter fiat. ut cum mens inter mino-
ra et maxima peccata constringitur. si omnino nullus sine pecca-
to adit⁹ patet. minora semp eligantur. quia et qui muroꝝ ambitu
vndiqz ne fugiat claudit^r ibi se in fugam p̄cipitat. vbi breuior mū-
rus ingeritur. **Hinc** paulus cum quosdā in ecclesia incōtinētes cō-
spiceret. concessit minora. ut maiora declinarēt dicens. p̄pter forni-
cationem autem vnusquisqz suam habeat vxorem. et quia tunc so-
lum coniuges in admixtione sine culpa sunt. cum non pro explēda
libidine. sed pro suscipienda prole miscētur. **Ut** hoc etiam quod cō-
cesserat sine culpa q̄muis minima nō esse monstraret. illico adiūxit
Hoc autem dico s̄m indulgentiam. non s̄m impium. **Non** em̄ est si-
ne vicio quod ignoscitur. non p̄cipitur peccatuz. **Profecto** vidie
q̄ posse indulgeri p̄uidit. sed cum in dubijs cōstringimur vtiliter
minimis subdimur. ne in magnis sine venia peccemus. **Itaqz** ple-
rūqz neruozum behemoth istius pplexitas soluitur. dum ad virtu-
tes maximas p̄ om̄issa minora transitur. **Hec** gregozius. verum ad
hoc intelligendū p̄stat viam vtrūqz sententia magni patris **Au-**
gustini. **Illā** inquit desinunt esse peccata. que p̄pter grauiora vitan-
da suscipiuntur. sicut enim in rebus vtilibus non vocatur damnū
quod p̄pter maius lucrum admittitur. sic et in rebus sanctis nō
vocatur peccatuz quod admittitur ne grauius admittatur. **Sed** ee
hoc huius dictum patris necesse est sane intelligi. nec em̄ secundū
apostolum et secundū **Augustinū** facienda sunt mala ut eueniant
quecūqz bona. ac per consequens ne vitentur maiora mala. quozuz
euitatio rationem vtrūqz boni habet. **Quid** ergo **Durabit** ne pplexi-
tas ob hoc inter duo mala seu peccata. quozum alterum necesse sit
hominem p̄petrare. **Absit**. ut em̄ dictus magnus pater ait. vasis ire
nunq̄ deus redderet interitū. si nō spontaneum inueniretur homo
habere peccatum. **Idem** quoqz ait. **Vsqz** adeo peccatuz voluntariū
malum est. ut nullo modo sit malum si non sit voluntariuz. **Ex** quo
infert in sūma sua p̄ primo nominat⁹ q̄ veritate inspecta nihil est
pplexitas. nec potest aliquis esse pplex⁹ inter duo mala. id est ne-
cessitate astrictus ad aliquod malum p̄petrandū. cum ergo posit⁹
est inter duo mala. aut potest vtrūqz vitare. aut alteruz facere sine
peccato. et cum oportet me alterum facere. debeo eligere iuxta cō-
siliū **Gregozij** qd̄ per se consideratū esset minus malum. **Hec** ille
pater. quo dicente. nō potest aliquis esse necessitate astrict⁹ ad ali-
quod malū p̄petrandum. **Dicit** eius glosator. nisi p̄pter erroꝝe d̄sci-
entie. aut p̄pter malam voluntatē quam non vult deponere. **Hec**
autem videre poteris ex dictis **thome aquinensis**. **Simpliciter** in-
quit nullus est pplexus absolute loquendo. sed quodam posito nō
est inconueniens illo stante aliquē pplexum fore sicut intentione

mala stante. siue fiat actus qui est in precepto. siue nō fiat peccatū
 incurritur. similiter etiam stante erronea consciētia. quidquid fiat
 peccatum non vicatur. sed potest homo prauam consciētia et erro-
 neam sicut et intentionē prauam deponere. et ideo simpliciter non
 est pplexus. **Hec aquinensis.** Concordat autē et appat^r preallega-
 ti canonis. duo mala. **Duo** inquit mala intellige q̄ntum ad fatuaz
 opinionē illi⁹ qui se credit pplexū. non em̄ utrūq; illoꝝ malū est.
 licet ille opinetur utrūq; malum esse. tamē alterum illoꝝ tantū
 obligat ipsum. non em̄ peierat licet nō seruet tale iuramentum. s-
 quo se iurauit homicidiū cōmissurum. **Cum** itaq; dicit magnus pa-
 ter. illa que ppter grauioꝝ vitanda suscipiuntur. desinūt esse pecca-
 ta. hoc intellige non secundū se accepta. siue secundū peioꝝem opi-
 nionem. sed deposita erronea cōsciētia et intentione mala. **Quod**
 etiam subdit. quod admittitur ne grauius admittatur nō vocatur
 peccatum. hoc intellige vel respectiue. vel secundū estimationem
 alicuius. q̄muis secundū se acceptum sit peccatū licet mimmū. in
 casu tñ contra peioꝝem euentum non solum faciendū pmittitur. s;
 et licite fieri potest. quo casu cōsciētia erronea vel intentione ma-
 la deposita veraciter desinit esse peccatū. uti em̄ pmissum est. non
 peierat qui non seruat iuramentū quo se iurauit facere homicidiū.
Sic autem et **Gregozij** pmissa sententia egregia de indulgentia
 vxoris propter fornicationē est intelligenda. **Nimirum** apostolus
 secundum eum peccatū vidit q̄ non impari s; posse indulgeri pre-
 uidit tanq̄ minus vitium. quod q̄muis vitium esset. seu peccatum se-
 cundum se acceptum. tamen in casu contra euentum maiorum pec-
 catoꝝ que sine venia essent licite poterat fieri. quo casu circa ip-
 sum intentione mala deposita. et in bonam mutata. veraciter desine-
 ret esse peccatum.

**¶ Capitulum nonum continens consolationes super speciali per-
 plexitate ex lapsu religionis proueniente.**

Nono post pmissa ad p̄memoratam dominam consola-
 tricem accessit et alius tristis existens perplexus propter
 lapsum religionis. scz ex vna parte timendo e male sage-
 re et fore culpabilem si non ad vnguem religionis sue re-
 gular et statuta seruaret. et ex parte alia formidādo se ceteris esse
 grauem. si non se illoꝝ moribus conformaret. **Et** illa ei domina
 cōsolationis gratia de suis puellis duas satis ydoneas deputauit

¶ I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. **O** frater karissime sufficiat tibi p̄ cōsolati-
 one si iuxta dispensationē p̄is clareuall te possis nō illicite
 tuis cōfratrib⁹ cōformare. **Audi** p̄em illū. **Qui** inquit s; regulam

uiuere statuer ſit et ſi non ad vnguē. vt dicitur cuſtodiunt. et ſiqua pro ſui clauſtri ritu vel mutant. vel p̄termittunt a regulari tñ p̄feſſione nō diſcedunt. dum tamen ſobrie et iuſte et pene pro morib⁹ uiuere non deſiſtunt. **Hec pater ille.**

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella ſic ait. **E**ſtimo frater te p̄plexū ſpecialiter forte propter ordinis tui habitum. vel ſiqua ſunt ſimilia. circa q̄ contra ſtatutum et primēuā conſuetudinē vides modernam fratrum conſuetudinem p̄ualere. vexariſq; dubio an p̄iſcos in hiſ ſequi debeas an modernos. **S**ed ecce ſi reſponſum meuz p̄eſtolariſ. dico tibi plane q̄ in illis paribus vbi contrariū ammirationē ſeu ſcandalum p̄ualente conſuetudine generaret. te modernis poteris ſecure ac debes etiam d̄formare. antiquo ſtatuto ſimplici non obſtāte. **V**idetur em̄ ad hoc facere decretaliſ ep̄ſtola. deus qui incipiens. de vita et honeſtate clericorum vbi papa ſic dicit. **N**e ſi diſpar in vobis obſeruantia fuerit. et diſſimilis habitus apud eos quibus vnum euangelium p̄dicatis ſcandalū ſuſcitetur. mandamus quatenus eo nō obſtāte q̄ inter vos monachi ſunt et canonici regulares. vel alij etiam regularem vitam ſub alia diſtinctione p̄feſſi. omnes pariter et in vnum regulare p̄poſitum. et honeſtum habitum quantum ad hoc ſpectat officium conſormetis. **H**ec ibi vbi **B**ernhardus in ſuis caſibus nō ille pater clareuallis. **E**x hac inquit decretaliſ nota. q̄ propter ſcandalum receditur a iure. et ab habitu regulari. et licet addat q̄ iſtud ſit ad tempus. ex cauſa tamen ſi cauſa durat. durare debet et effectus. **V**nde et circa dictam decretalem ſine vlla determinatione notat **B**ern. absolute. q̄ quilibz conſormare ſe debet moribus eorum inter quos uiuit. **E**t inducit autoritatem magni patris **A**uguſtini in decretoz volumine canonizata. que ſic dicit. **Q**uiſquis rebus p̄tereuntibus ſtrictius vitur q̄ ſeſe habent mores eorum cum quibus uiuit. aut intempans. aut ſuperſticioſus eſt. non enim prop̄ie aut continentiores ſunt vobis plurimeq; beſtie. quia viliozibus aluntur eſcis. ibidem vbi et illo viſo qd̄ in rubro p̄mittitur ſic concludas apud te. q̄. ſ. vt morib⁹ te conſormes eoz. cum quibus uiuis. habitus tuus ab habitu qui nunc cōmuniter geſtatur a tuarum partium fratribus nequaq; debet notabiliter diſcrepare. ſic q̄ ex te vel ex illis ſcandalum generetur. non obſtante q̄ modernus fratrum habitus notabiliter diſcrepet ab antiquo. ſz et ſiqua ſūt ſimilia. de ill̄ ē d̄formiter iudicandū

ExPLICIT DECIMUSQUARTUS LIBER DE SOLATIONE THEOLOGIE. **I**NCIPIT LIBER DECIMUSQUINTUS CONTINENS SOLATIONUM REMEDIA CONTRA ILLA TURBATIONA QUE OPPONUNTUR SPECIALITER ANIMI SECURITATI ET TRANQUILLITATI. **C**APITULUM PRIMUM CONTINENS SOLATIONES SUP PUSILLANIMITATE ET TIMIDITATE IN GENERE.